

**Bureauonderzoek en Inventariserend
veldonderzoek - verkennende fase**

**Steltloperstraat-
Watersnipstraat, Goor,
gemeente Hof van Twente
(OV).**

**LAAGLAND
ARCHEOLOGIE**

september 2022

Versie 2 (definitief)

In opdracht van:
BJZ.nu

Colofon

v3

Laagland Archeologie Rapport 929

Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase
Steltloperstraat-Watersnipstraat te Goor, gemeente Hof van Twente (OV)

Auteur: Anne Ponten, Erwin Brouwer

In opdracht van: BJZ.nu

Foto's en tekeningen: Laagland Archeologie

Status rapport: definitief

Controle: E.W. Brouwer

Autorisatie: E.W. Brouwer

ISSN 2468-4759

Laagland Archeologie BV
Virulyweg 21F-G
7602 RG Almelo

E-mail: info@laaglandarcheologie.nl
KvK-Nummer: 60294418

© Laagland Archeologie BV, Almelo, september 2022

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers. Laagland Archeologie BV aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

Laagland Archeologie heeft in Juli 2022 een Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase uitgevoerd aan de stelloperstraat-Watersnipstraat te Goor. Het onderzoek vond plaats in verband met de ruimtelijke procedure rondom de bouw van nieuwe woningen.

Het onderzoek is uitgevoerd conform de protocollen SIKB KNA 4002 en 4003.

Het bureauonderzoek had tot doel een archeologisch verwachtingsmodel op te stellen. Centraal staat daarbij de vraag of en zo ja welke archeologische resten (complextype, datering, diepteligging en gaafheid) in het plangebied kunnen worden verwacht. Hiertoe zijn landschappelijke, archeologische en historische bronnen geraadpleegd.

Geomorfologisch en bodemkundig is het plangebied en haar omgeving niet gekarteerd. De bodemopbouw van een nabijgelegen archeologisch booronderzoek bestaat uit een verstoord pakket van 1,3 meter met daaronder 50 cm esgrond. Deze esgrond sluit scherp aan op de C-horizont. Op de kadastrale kaart van 1832 is te zien dat het plangebied op een akker ligt temidden van hooilanden. Het is aannemelijk dat het plangebied op een dekzandopduiking ligt waarop een plaggendeek is opgebracht. In de top van de dekzandopduiking is podzolvorming (vermoedelijk een veldpodzolbodem) te verwachten. In de omliggende terreinen is vanwege de overwegend nattere omliggende gronden een beekeerd- of gooreerdgrond te verwachten.

Op het AHN is te zien dat het plangebied op een plateau ligt met een depressie tegen de noordzijde en een hoger gelegen deel op ongeveer 300 ten zuidoosten ervan. Op de detailopname van de AHN is te zien dat het zuidelijke deel van het plangebied bijna een meter hoger ligt dan het noordelijke deel.

In en rondom het plangebied zijn meerdere bodemkundige en geologische boringen gezet. De bodemkundige boringen beschrijven dat de bovenste 35 tot 70 cm bestaan uit een Aa-horizont die gelijk aansluit op een C-horizont (zand). Bij de boring in het noorden van het plangebied is een veenpakketje te zien op 2 m -mv. De geologische boringen geven aan dat de eerste twee meter onder maaiveld bestaan uit matig fijn zand. Onder dit pakket ligt (kei)leem.

In de omgeving van het plangebied zijn archeologische resten uit de Middeleeuwen – Nieuwe Tijd bekend.

In historische tijden (vanaf circa 1832) werd het terrein omschreven als bouwland. Rond 1912 wordt tegen het noordwestelijke deel van het plangebied een spoorverbinding aangelegd. Dit betreft Spoorlijn Neede – Hellendoorn. Deze lijn was in gebruik voor personenvervoer van 1910 tot 1935. Een tak van deze spoorverbinding loopt onderlangs het plangebied naar de stoomblekerij.

Op basis van het bureauonderzoek geldt een hoge verwachting voor het Paleolithicum tot en met het Vroeg Neolithicum en een middelhoge verwachting voor de periode Laat Neolithicum tot en met de Late Middeleeuwen.

Het uitgevoerde verkennende booronderzoek heeft tot doel het verwachtingsmodel te toetsen en zo nodig aan te vullen. Hiertoe zijn verspreid over het toegankelijke deel van het plangebied verkennende boringen gezet. In dit stadium is verkennend

booronderzoek de meest efficiënte onderzoekswijze om de archeologische potentie van het plangebied in kaart te brengen.

Uit het verkennend booronderzoek blijkt dat de bodem tot in de C-horizont is verstoord. De kans dat het gebied nog archeologische resten met een intacte archeologische context bevat wordt daarom laag geacht. Op basis van de resultaten van het veldonderzoek wordt geadviseerd geen archeologisch vervolgonderzoek in het plangebied uit te voeren en het plangebied vrij te geven voor het aspect archeologie.

Dit advies is overgenomen door de bevoegde overheid, de gemeente Hof van Twente. De gemeente wordt hierin vertegenwoordigd door haar deskundige, O. Satijn

Mochten tijdens de werkzaamheden onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen, of resten waarvan redelijkerwijze kan worden vermoed dat het om archeologische resten gaat, dan geldt op grond van de Erfgoedwet (art. 5.10) een meldingsplicht. Dit kan bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE, www.cultureelerfgoed.nl).

Samenvatting	3
1 Inleiding	6
1.1 Aanleiding onderzoek	6
1.2 Afbakening plan- en onderzoeksgebied	6
1.3 Administratieve gegevens	7
1.4 Huidige situatie en toekomstig gebruik	9
1.5 Gemeentelijk beleid	10
1.6 Onderzoeksdoel	10
2 Inventarisatie	11
2.1 Inleiding	11
2.2 Landschappelijke ontwikkeling	11
2.3 Archeologie	16
2.3.1 Bekende archeologische waarden	16
2.3.2 AMK-terreinen	16
2.3.3 Gemeentelijke verwachtingskaart	17
2.3.4 Eerder archeologisch onderzoek	17
2.4 Historie	18
3 Conclusie en verwachtingsmodel	24
3.1 Conclusie	24
3.2 Verwachtingsmodel	24
3.3 Advies	25
4 Veldonderzoek	27
4.1 Beschrijving onderzoeksmethodiek	27
4.2 Resultaten: lithologie, lithogenese en bodemontwikkeling	27
5 Conclusie en verwachting	30
6 Selectieadvies	31
literatuur	32
BIJLAGE 1 AMZ-cyclus	34
BIJLAGE 2 Archeologische perioden	35
BIJLAGE 3 Actueel Hoogtebestand Nederland	36
BIJLAGE 4 Gemeentelijke archeologische verwachtingskaart	37
BIJLAGE 5 Waarnemingen, AMK-terreinen en onderzoeksmeldingen	39
BIJLAGE 6 Boorpuntenkaart veldonderzoek	40
BIJLAGE 7 Boorstaten veldonderzoek	41
BIJLAGE 8 Verklarende woordenlijst	44

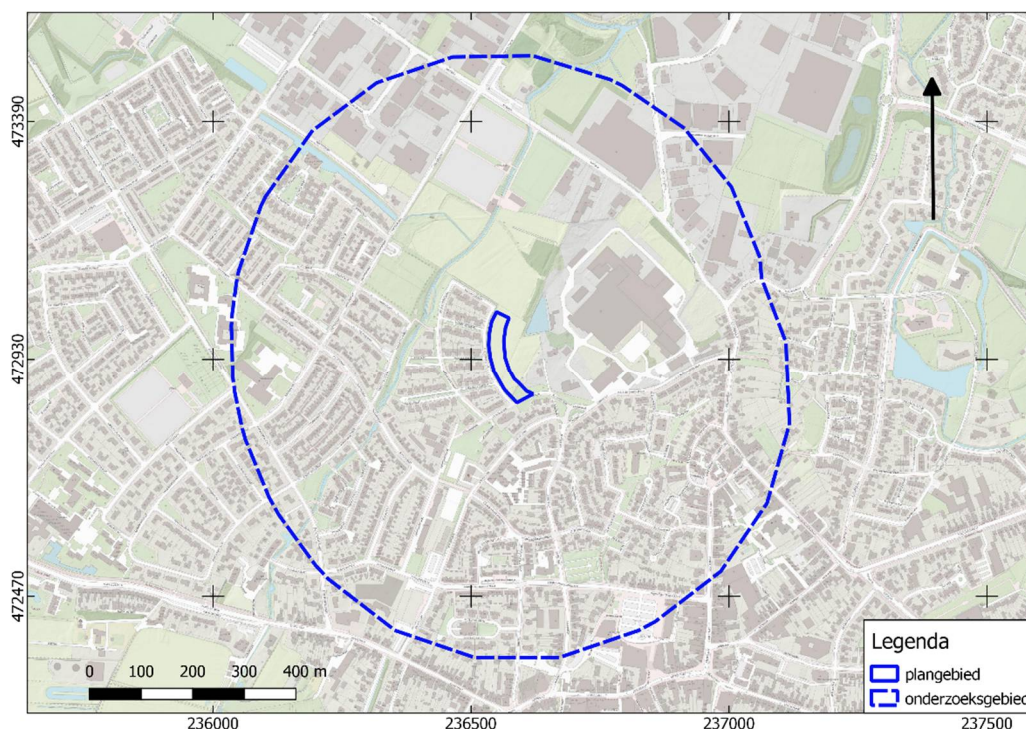
HOOFDSTUK 1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING ONDERZOEK

De aanleiding voor het onderzoek vormt de geplande bouw van nieuwe woningen aan de Steltloperstraat-Watersnipstraat te Goor, gemeente Hof van Twente (OV). Hiertoe is een bestemmingsplanwijziging vereist. De gemeente Hof van Twente heeft een eigen archeologiebeleid. Op basis van het bestemmingsplan dient archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden om aan te tonen dat eventueel aanwezige archeologische waarden niet onevenredig worden of kunnen worden geschaad door de geplande bouwactiviteiten. De opdrachtgever beoogt met het onderzoek de gemeentelijke paraaf te krijgen voor het onderdeel archeologie. Aanvullende wensen zijn niet kenbaar gemaakt.

1.2 AFBAKENING PLAN- EN ONDERZOEKSGBIED

Het plangebied betreft de Steltloperstraat-Watersnipstraat in Goor, gemeente Hof van Twente (OV), zie onderstaande afbeelding.

Afbeelding 1. Ligging van het plan- en onderzoeksgebied. Bron: pdok.nl

Het plangebied heeft een omvang van ca 5200 m². Voor een beter begrip van de bodemkundige omstandigheden en de archeologie van de planlocatie is een groter gebied bestudeerd. Een zone van 500 m rondom het plangebied wordt voldoende geacht om de archeologische potentie van het plangebied in kaart te brengen. Deze zone wordt aangeduid als 'onderzoeksgebied'.

1.3 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

ADMINISTRATIEVE GEGEVENS	
Provincie	Overijssel
Gemeente	Hof van Twente
Plaats	Goor
Beheerder/eigenaar grond	-
Toponiem	Steltloperstraat-Watersnipstraat
Kadastrale perceelnummer(s) ¹	7380, 6712
Laagland Archeologie projectnummer	EB-GOST221
Datum conceptrapportage	11-7-2022
Datum definitief rapport	26-9-2022
XY-coördinaten	236552/473014
	236576/473003
	236622/472856
	236592/472838
Kaartblad ²	34B
Oppervlakte/lengte Plangebied	ca 5200 m ²
Datering	Neolithicum - Nieuwe Tijd
Complextype	bewoning (inclusief verdediging)
Onderzoeksmeldingsnr	5275071100
AMK-terrein	n.v.t.
Vondstmeldingsnr.	n.v.t.
Type onderzoek	Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase
Datum begin veldonderzoek	7-7-2022
Datum eind veldonderzoek	7-7-2022
Opdrachtgever	BJZ.nu
Goedkeuring bevoegde overheid	31-08-2022
Bevoegde overheid	Gemeente Hof van Twente

¹ kadastralekaart.com

² www.imergis.nl/htm/opentopo800.htm

Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase Steltloperstraat-
Watersnipstraat te Goor, gemeente Hof van Twente, Overijssel

Adviseur namens bevoegde overheid	O. Satijn
Beheer documentatie	Provinciaal Depot voor Bodemvondsten Overijssel E-depot voor de Nederlandse archeologie Archief Laagland archeologie BV
Uitvoerder	Laagland Archeologie BV Virulyweg 21F-G 7602 RG Almelo 06 51 95 35 53
Projectleider/opsteller onderzoek	Erwin Brouwer erwin.brouwer@laaglandarcheologie.nl

Tabel 1. Objectgegevens.

1.4 HUIDIGE SITUATIE EN TOEKOMSTIG GEBRUIK

Het plangebied is momenteel in gebruik als grasland. Het terrein bevat voor zover bekend geen kelders of andere ondergrondse kunstwerken en er zijn geen historisch waardevolle bouwwerken in het plangebied aanwezig.³

In dit stadium is de exacte invulling van de plannen nog niet bekend. De milieutechnische condities, huidige en eventuele nieuwe waterpeil en of en zo ja wie de toekomstige gebruiker(s) wordt/worden zijn in dit stadium evenmin bekend. Onderstaande afbeelding toont de huidige en de gewenste nieuwe situatie. De toekomstige nieuwbouw is met groen aangegeven.

Afbeelding 2. Huidige situatie (boven) en nieuwe situatie (onder). Bron: pdok.nl

³ bron: gemeentelijke monumentenlijst

1.5 GEMEENTELIJK BELEID

Op grond van het gemeentelijk beleid dient archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden. Dit beleid is vertaald in het bestemmingsplan Goor Noord Artikel 21: Waarde – Archeologie 3. In dit artikel staat dat archeologisch onderzoek moet worden uitgevoerd bij bodemverstoringen met een oppervlakte groter dan 5000 m² en dieper dan 40 cm -mv. Dit plangebied is onderdeel van een groter plangebied. Het hier onderzochte deel is het enige dat op basis van de gemeentelijke beleidskaart onderzocht moet worden.

De omvang van de geplande verstoringen overschrijdt de vrijstellingsgrenzen zoals die in het vigerende gemeentelijk archeologiebeleid zijn aangegeven.

1.6 ONDERZOEKSDOEL

Het uitgevoerde onderzoek behoort tot de eerste fasen in het huidige archeologische onderzoeksproces (zie bijlage 1). De initiatiefnemer beoogt met het hier uitgevoerde onderzoek te voldoen aan de gemeentelijke regelgeving omtrent archeologisch onderzoek. Het bureauonderzoek heeft tot doel een archeologisch verwachtingsmodel op te stellen aan de hand van bestaande bronnen, en te bepalen of en zo ja welke delen van het plangebied in aanmerking komen voor vervolgonderzoek. Het verwachtingsmodel wordt getoetst en zo nodig aangevuld door middel van een verkennend booronderzoek. Op grond van de resultaten van dit onderzoek kan worden beoordeeld of en zo ja, welke vorm van vervolgonderzoek nodig is om de archeologische waarde van het gebied te kunnen vaststellen.

HOOFDSTUK 2 INVENTARISATIE

2.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk worden de relevante landschappelijke ontwikkeling en huidige bodemkundige situatie beschreven. Tevens wordt ingegaan op de bekende archeologische waarden in de omgeving van het plangebied en de historische situatie. Voor wat betreft de in de tekst genoemde archeologische perioden wordt verwezen naar bijlage 2.

2.2 LANDSCHAPPELIJKE ONTWIKKELING

Het plangebied ligt in het Overijssels-Gelders zandgebied. Dit landschap is gevormd tijdens de voorlaatste ijstijd (Saalien) en de laatste ijstijd (Weichselien). Kenmerkend voor dit gebied is het dekzandlandschap, met dekzandvlakten, -welvingen en -ruggen. Beken doorsnijden dit landschap en her en der komen grotere en kleine stuwwallen voor. Gedurende het Saalien was dit deel van Nederland geheel met landijs bedekt dat een dikte van honderden meters kon bereiken. De stuwwallen ontstonden langs de flanken en het front van de voortkruisende, dikke ijsmassa. Ze bestaan uit oudere afzettingen van de voorloper van de Rijn (klei, zand, grind), die door de gletsjers zijn weggedrukt. De glaciële afzettingen afkomstig van de ijskap die toen tot afzetting kwamen worden gerekend tot de Formatie van Drenthe. Tijdens de laatste fasen van het Weichselien werd het keileem afgedekt door dekzand (Formatie van Bortel, Laagpakket van Wierden).

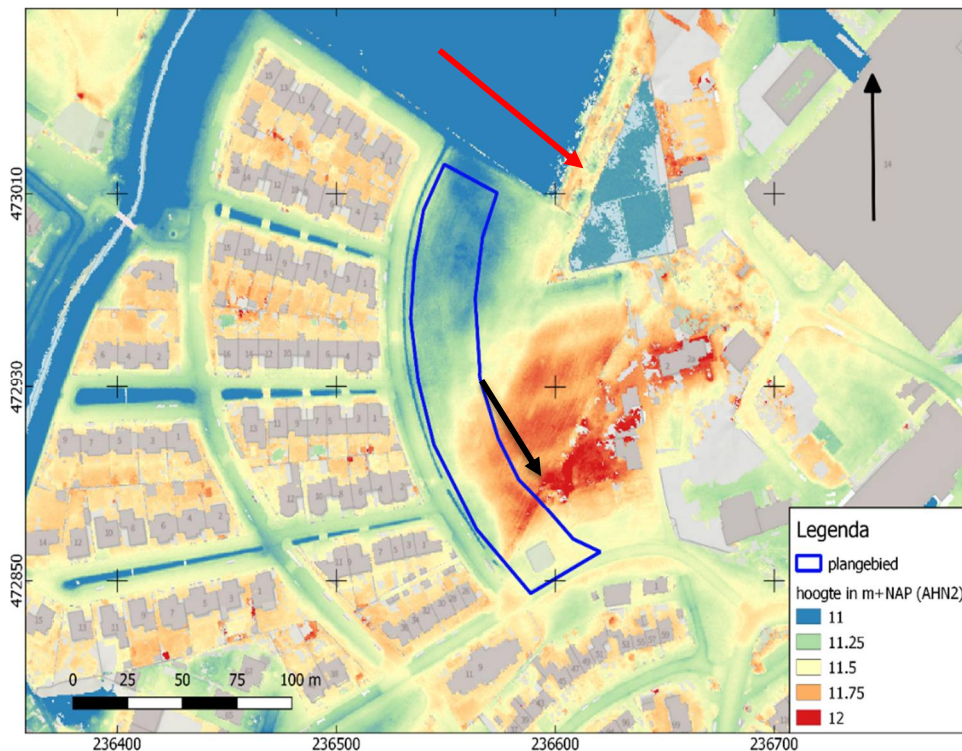
Geomorfologisch en bodemkundig is het plangebied en haar omgeving niet gekarteerd. Daarom zijn de desbetreffende kaarten ook niet in het onderzoek opgenomen.

Ongeveer 310 m ten zuidoosten van het plangebied bevindt zich een booronderzoek van de Steekproef uit 2009 (zie 2.3.4). De bodem in het zuidoostelijke deel van dit plangebied bestaat uit een verstoord pakket van 1,3 meter met daaronder 50 cm Plaggendek. Dit plaggendek sluit scherp aan op de C-horizont.

Voorsortierend op het historisch onderzoek (paragraaf 2.4) is te zien op de kadastrale kaart van 1832 dat het plangebied op een akker ligt temidden van hooilanden. Het is daarmee aannemelijk dat het plangebied op een dekzandopduiking ligt waarop een plaggendek is opgebracht. In de top van de dekzandopduiking is podzolvorming te verwachten; gelet op de wat lagere ligging en de natte omliggende gronden gaat het waarschijnlijk om een veldpodzolbodemp. Vanwege de overwegend nattere omliggende gronden gaat het hier waarschijnlijk om beekerd- of gooreerdgronden.

Op het AHN (Actueel Hoogtebestand Nederland), zie bijlage 3 is te zien dat het plangebied op een plateau ligt met een depressie tegen de noordzijde en een hoger gelegen deel op ongeveer 300 ten zuidoosten ervan. Op onderstaande detailopname

van de AHN is te zien dat binnen het plangebied ongeveer een meter hoogteverschil zit tussen het noordelijke en zuidelijke deel. Op onderstaande uitsnede is daarnaast een voormalige weg door het plangebied te herkennen (rode pijl) en een voormalige spoorverbinding (zwarte pijl). Het meest zuidoostelijke deel van het plangebied is mogelijk afgegraven.

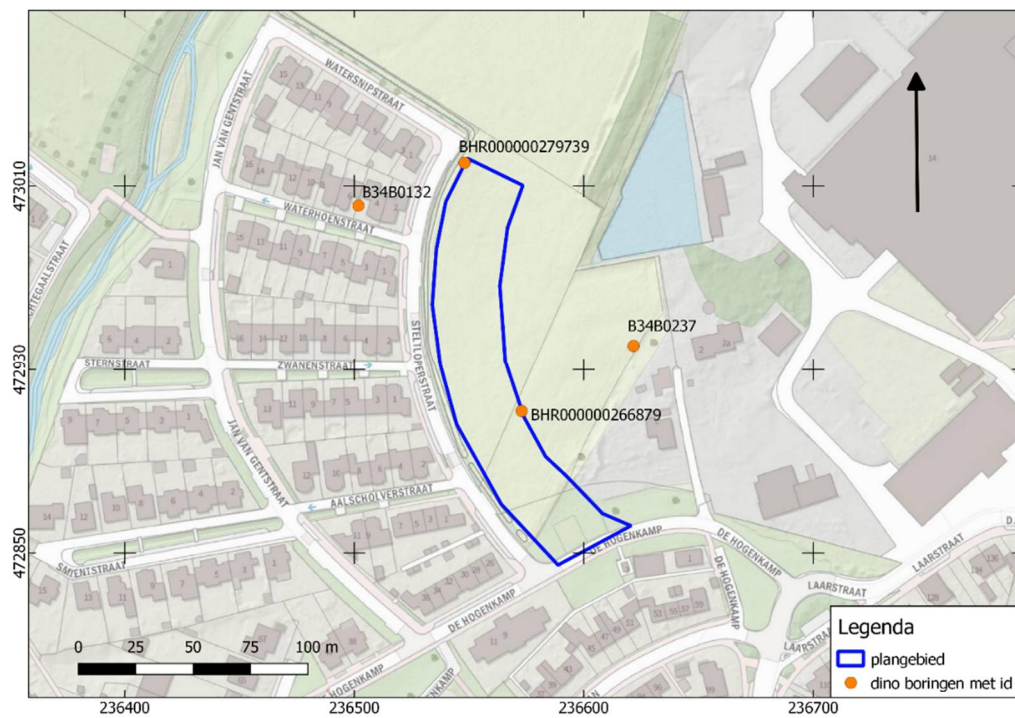

Afbeelding 3. Detailopname van het plangebied op het AHN. De pijlen markeren een voormalige weg en spoorverbinding.

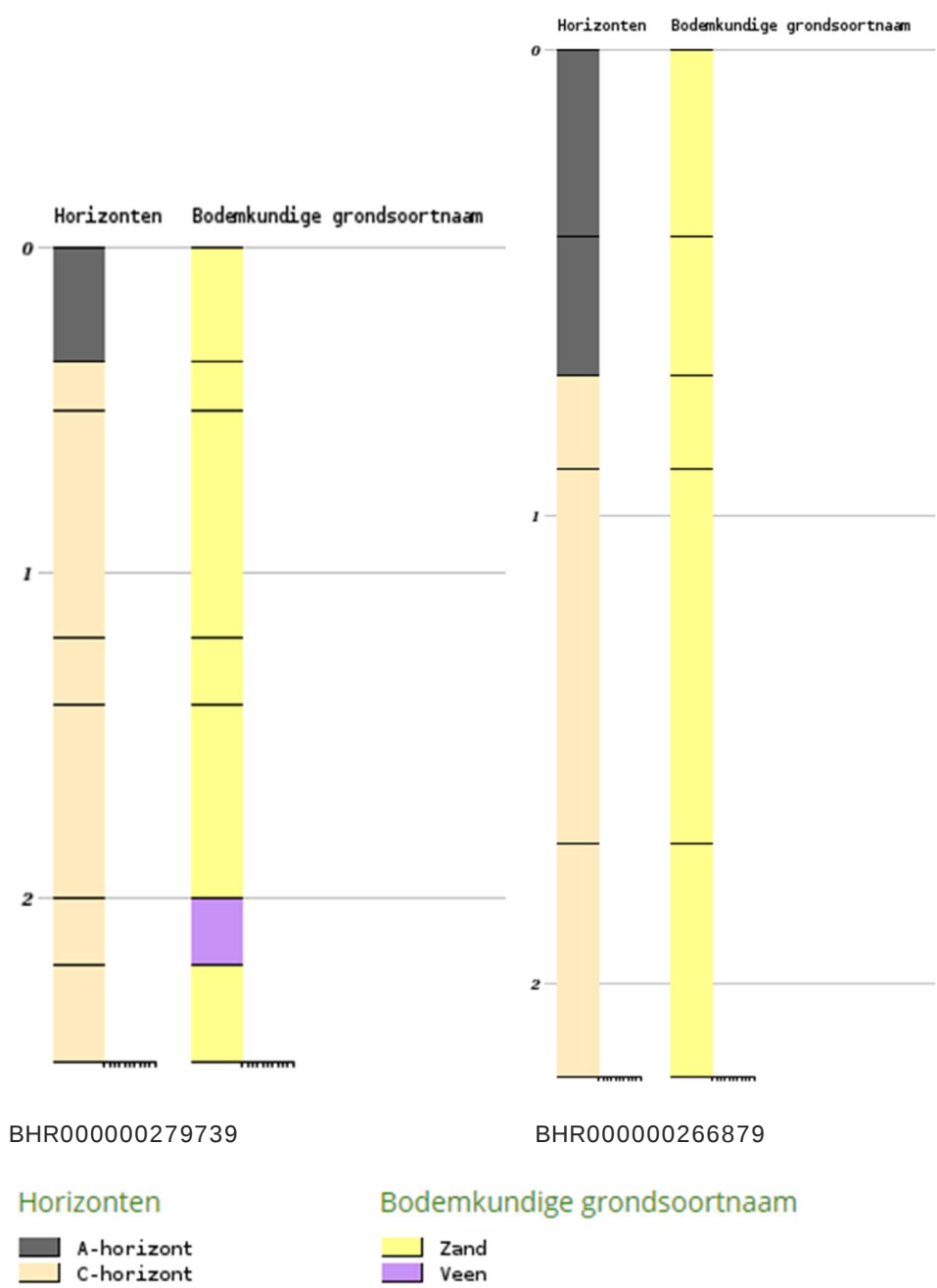
In en rondom het plangebied zijn meerdere bodemkundige en geologische boringen gezet.⁴ De meest relevante boringen zijn hieronder weergegeven (zie onderstaande afbeelding voor de locatie van de betreffende boringen). De betreffende boringen zijn alle gezet op een locatie waar op basis van het Minuutplan een plaggendek op een dekzandopduiking mag worden vermoed.

De bodemkundige boringen beschrijven dat de bovenste 35 tot 70 cm bestaan uit een Aa-horizont die gelijk aansluit op een C-horizont (zand). Bij de boring in het noorden van het plangebied is een veenpakketje te zien op 2 m -mv (zie Afbeelding 5). Een Aa horizont is een antropogeen opgebracht dek. Vaak betreft dit een plaggendek maar dat hoeft niet altijd zo te zijn. De geologische boringen geven aan dat de eerste twee meter onder maaiveld bestaan uit matig fijn zand. Onder dit pakket ligt (kei)leem (Afbeelding 6). De interpretatie is hier niet gegeven, maar vermoedelijk kan de bovenste circa 1 – 2 m worden toegeschreven aan de Formatie van Boxtel, Laagpakket van Wierden (dekzand). Het leem behoort waarschijnlijk tot de Formatie van Drenthe, Laagpakket van Gieten.

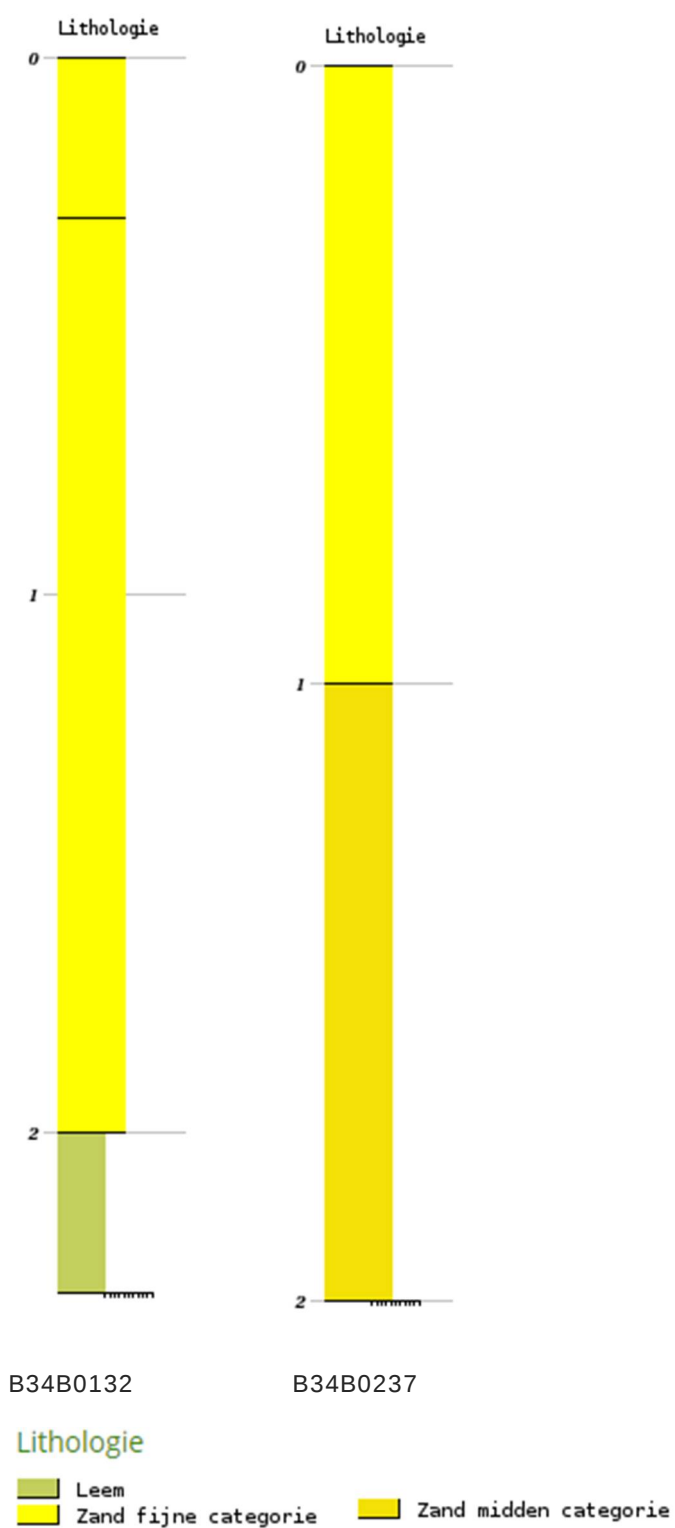
⁴ Bron: dinoloket.nl

Afbeelding 4. Dino boringen in en rondom het plangebied met identificatienummer.

Afbeelding 5. Dino boringen bodemkundig onderzoek

Afbeelding 6. Dino boringen geologisch booronderzoek

2.3 ARCHEOLOGIE

2.3.1 BEKENDE ARCHEOLOGISCHE WAARDEN

Bijlage 5 toont de locaties van de bekende archeologische waarden en de uitgevoerde archeologische onderzoeken in de omgeving van het plangebied. In het onderzoeksgebied zijn diverse waarnemingen bekend:

Zaakidentificatie 2712385100 betreft enkele scherven steengoed (Siegburg) en menselijk bot uit de Late Middeleeuwen. De waarneming bevindt zich ongeveer 490 m ten oosten van het plangebied.

Zaakidentificatie 2712360100 betreft enkele scherven steengoed, gedraaid aardewerk en menselijk bot. Alle vondsten worden in de Late Middeleeuwen gedateerd. De waarneming bevindt zich ongeveer 410 m ten oosten van het plangebied.

Zaakidentificatie 2767539100 betreft scherven kogelpot, proto-steengoed en onbepaald aardewerk. Alle scherven worden in de Late Middeleeuwen gedateerd. De waarneming bevindt zich ongeveer 330 m ten zuidoosten van het plangebied.

Zaakidentificatie 2767158100 betreft baksteenfragmenten uit de Late Middeleeuwen. De waarneming bevindt zich ongeveer 460 m ten zuidoosten van het plangebied.

Zaakidentificatie 3088517100 betreft gedraaid aardewerk uit de Nieuwe Tijd Vroeg. De waarneming bevindt zich ongeveer 400 m ten zuidoosten van het plangebied.

2.3.2 AMK-TERREINEN

AMK-terreinen (= Archeologische Monumentenkaart) zijn terreinen waarvan bekend is dat zich archeologische resten in de grond bevinden. Het archeologisch belang daarvan is bovendien gewaardeerd. Zo zijn er AMK-terreinen van archeologische waarde en van hoog, zeer hoog archeologisch belang en wettelijk beschermde AMK-terreinen van zeer hoog archeologisch belang).

Binnen het onderzoeksgebied zijn onderstaande AMK-terreinen geregistreerd:

Monumentnummer 13764 betreft een terrein met de restanten van het bisschoppelijk kasteel Goor. Het terrein bevindt zich op 410 m ten oosten van het plangebied. Het kasteel is waarschijnlijk in de 12^e eeuw gesticht en in de 15^e eeuw verlaten.

Monumentnummer 13972 betreft de stadskern van Goor. Het terrein bevindt zich op 280 m ten oosten van het plangebied. Goor is ontstaan langs de belangrijke verbindingsweg van Deventer naar het oosten, bij de voorde over de Regge. Goor kreeg stadsrechten in 1263. Onder de bebouwing van de oude kern zijn resten van oudere bebouwing te verwachten.

Monumentnummer 13766 betreft een terrein met sporen van havezate 'Scherpenzeel'. Het terrein bevindt zich op 460 m ten zuidwesten van het plangebied. De eerste vermelding van deze havezate stamt uit 1320 en in 1792 wordt het gebouw afgebroken.

2.3.3 GEMEENTELIJKE VERWACHTINGSKAART

Op de gemeentelijke verwachtingskaart (bijlage 4) ligt het plangebied in een zone met een middelhoge verwachting.

2.3.4 EERDER ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

In de omgeving van het plangebied hebben eerder archeologische onderzoeken plaatsgevonden. De onderzochte locaties zijn afgebeeld in bijlage 5.

Zaakidentificatie 2302679100 betreft een archeologisch booronderzoek uitgevoerd door Archeopro in 2010.⁵ Het onderzoeksgebied bevindt zich ongeveer 140 m ten westen van het plangebied. Op basis van het bureauonderzoek geldt een hoge verwachting voor archeologische resten vanaf het Laat Paleolithicum. Bij de boringen langs de oevers van de Boven Regge is geconstateerd dat er sprake is van recent opgevulde beeklopen. De kans op archeologische resten is daarom laag. Alleen in het deel tussen boringen 17 en 22 zijn relatief dikke pakketten klei en veen aangetroffen die archeologisch relevant kunnen zijn. Daarom wordt geadviseerd om binnen dit deel van het plangebied vervolgonderzoek uit te laten voeren in de vorm van een archeologische begeleiding.

Zaakidentificatie 2321032100 betreft een archeologische begeleiding uitgevoerd door De Steekproef in 2011.⁶ Het onderzoeksgebied bevindt zich ongeveer 470 m ten oosten van het plangebied. Tijdens het onderzoek zijn twee sporen gevonden. Spoor 1 betreft de noordelijke grens van een Laatmiddeleeuwse gracht en Spoor 2 betreft een (sub-)recente sloot. Het noordelijke deel van het plangebied blijft archeologisch relevant vanwege de Middeleeuwse gracht maar vervolgonderzoek wordt momenteel niet noodzakelijk geacht omdat met de huidige bouwplannen de gracht behouden blijft in situ.

Zaakidentificatie 2239386100 betreft een archeologisch booronderzoek uitgevoerd door De Steekproef in 2009.⁷ Het onderzoeksgebied bevindt zich ongeveer 310 m ten zuidoosten van het plangebied. Op basis van het bureauonderzoek geldt een hoge verwachting voor de periode Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd. Bij het veldonderzoek bleek alleen de bodem in de zuidoosthoek van het plangebied nog redelijk intact te zijn. Hier zijn ook een scherf aardewerk en twee fragmenten huttenleem aangetroffen. De bodem in dit deel van het plangebied bestaat uit een verstoord pakket van 1,3 meter met daaronder 50 cm esgrond. Deze esgrond sluit scherp aan op de C-Horizont. Het advies is daarom om in de zuidoostelijke hoek van het plangebied de verstoringen niet dieper te laten rijken dan 1,3 meter. Indien dit niet mogelijk is wordt vervolgonderzoek aangeraden in de vorm van een archeologische begeleiding.

Zaakidentificatie 2103272100 betreft een archeologisch booronderzoek en geofysisch onderzoek uitgevoerd door Vestigia BV in 2006.⁸ Het onderzoeksgebied bevindt zich ongeveer 430 m ten zuidoosten van het plangebied. Op basis van het

⁵ Exaltus 2010

⁶ Dalfsen 2011

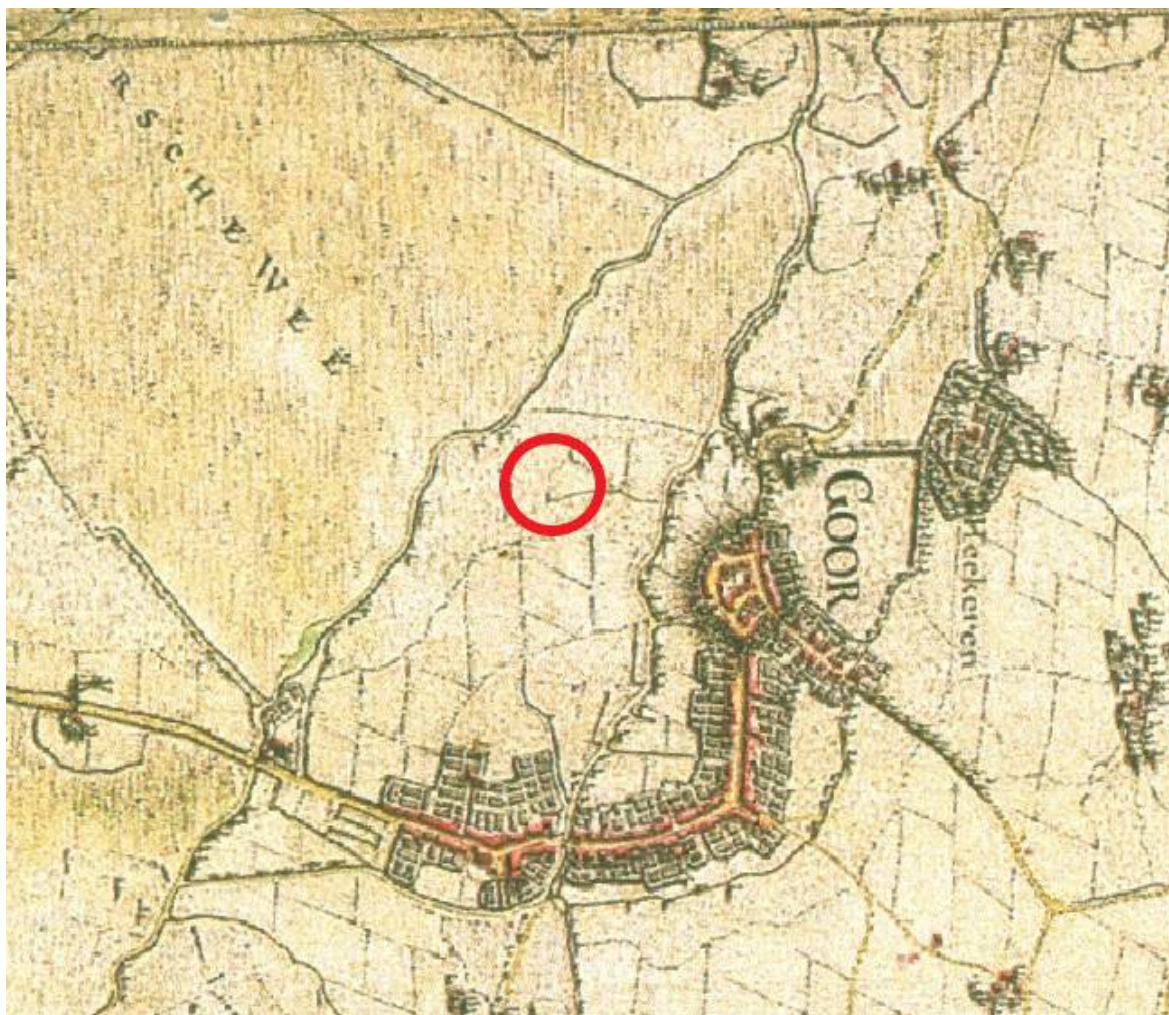
⁷ Dresscher en Bongers 2009

⁸ Hessing 2006

bureauonderzoek kunnen restanten van Laat Middeleeuwse woningen en een poort verwacht worden. Tijdens het veldonderzoek zijn meerdere puinlagen aangetroffen. Dit puin bestond met name uit baksteen en kloostermop. Ook is een overgang naar een gracht aangeboord. Bij het geofysisch onderzoek zijn twee grondradarcontacten vastgesteld die kunnen wijzen op mogelijke restanten van funderingen. Vanwege de resultaten van het veld en geofysisch onderzoek wordt geadviseerd om na de sloop van de huidige bebouwing vervolgonderzoek uit de laten voeren in de vorm van een archeologische begeleiding en een proefsleuf.

2.4 HISTORIE

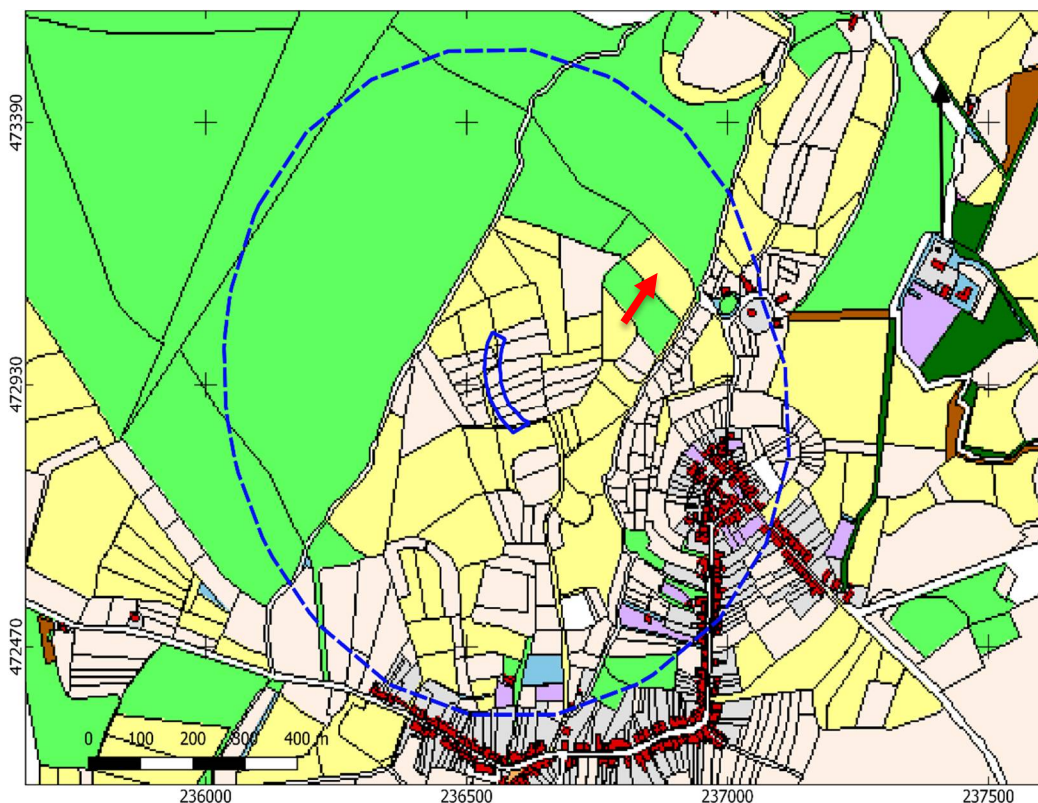
Goor ontving al stadsrechten in 1263.⁹ Op de Hottingerkaart van 1787 is te zien dat het plangebied zich tussen twee waterlopen bevindt. Dit zijn afsplitsingen van de Regge.

Afbeelding 7. Uitsnede uit de Hottingerkaart van 1787. De locatie van het plangebied is, bij benadering, rood omcirkeld.

⁹ Visitoost.nl

Op de eerste kadastrale kaart (circa 1832)¹⁰ is het plangebied en haar omgeving nog onbebouwd (zie onderstaande afbeelding). Het terrein is op de OAT (Oorspronkelijke Aanwijzende Tafel) aangeduid als bouwland.

Afbeelding 8. Uitsnede uit de eerste kadastrale kaart, circa 1832. De locatie van het plangebied is blauw omlijnd. Geel: hooiland, beige: bouwland, lichtgroen: weideland, donkergroen: bos/opgaand hout, paars: heide, oranje: onverharde weg, lichtpaars: tuin; rood met grijs: bebouwing met erf. Bron: hisgis.nl.

In paragraaf 2.2 is al opgemerkt dat het plangebied onderdeel is van een akkerareaal, dat temidden van hooi- en graslanden ligt. Elders komen soortgelijke kleinschalige akkerarealen voor. De omvang van de bouwlanden (kampontginningen) wordt hier waarschijnlijk gedictieerd door de onderliggende dekzandmorfologie: de hogere delen waren kennelijk voldoende ontwaterd om akkerbouw aantrekkelijk te maken, terwijl de lager gelegen, natte gronden waren in gericht als hooilanden (zeer natte gronden) of graslanden (natte gronden). Opvallend is, dat op de kampen nauwelijks bebouwing (boerenerf) is aangegeven. Dat maakt het enigszins aannemelijk dat het hier om tamelijk late ontginningen gaat, die van een naburig erf zijn geïnitieerd. Op de op basis van de OAT is af te leiden dat de percelen in en rondom het plangebied meestal niet eigendom waren van de omliggende boerenerven. Verder ligt er ongeveer 280 m ten noordoosten van het plangebied een bleekveld. Dit bleekveld is met de rode pijl aangegeven op afbeelding 8.

Op de topografische kaart van 1900 (zie afbeelding 9) is het plangebied nog steeds onbebouwd. Ongeveer 140 m ten oosten van het plangebied ligt de Twentse stoomblekerij (Afbeelding 10). Op ongeveer 120 m ten noordwesten van het plangebied bevindt zich een beek (Oude Beek genaamd). Rond 1912 wordt tegen het noordwestelijke deel van het plangebied een spoorverbinding aangelegd (Afbeelding 11). Dit betreft Spoorlijn Neede – Hellendoorn. Deze lijn was in gebruik voor

¹⁰ bron: hisgis.nl

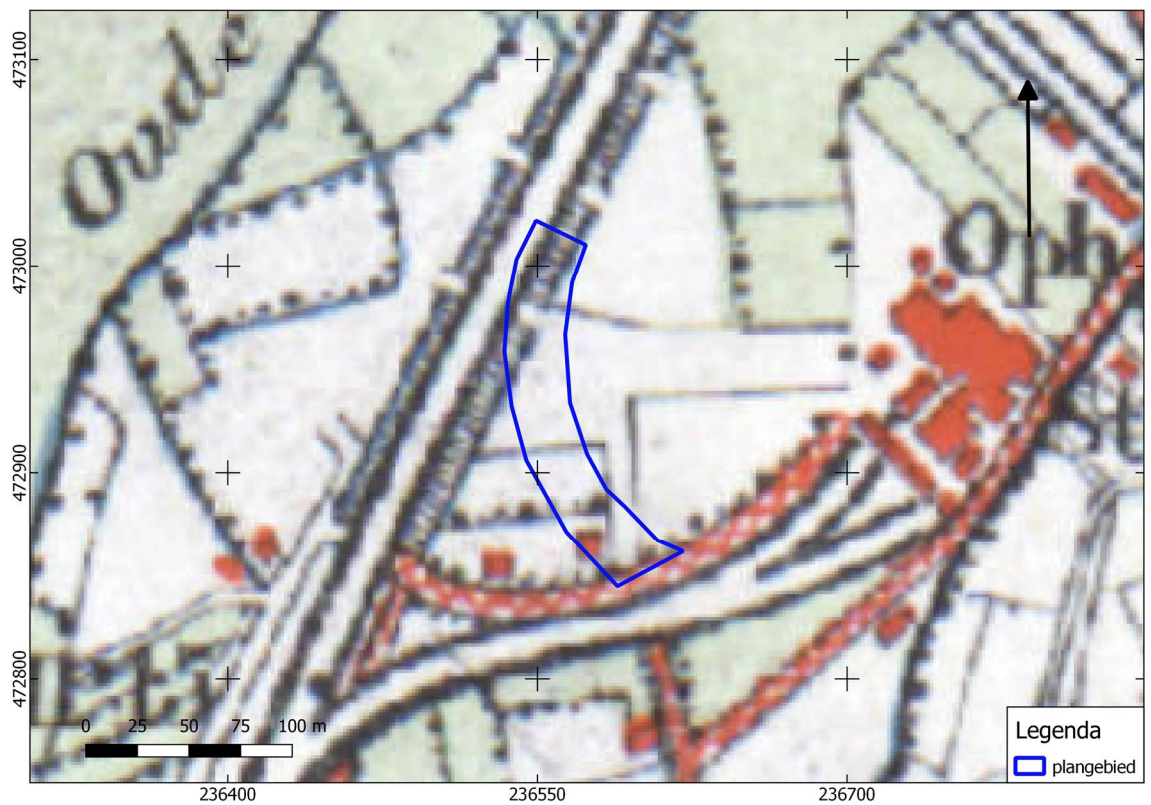
personenvervoer van 1910 tot 1935.¹¹ Een tak van deze spoorverbinding loopt onderlangs het plangebied naar de stoomblekerij.

Rond 1955 wordt de fabriek sterk uitgebreid en worden spoorverbindingen aangelegd naar de fabriek en een bedrijventerrein (gele pijlen). Halverwege het plangebied loopt een weg. De nieuwe spoorverbinding en weg zijn op het AHN te herkennen (zie Afbeelding 3). Rond 1977 verschijnt bebouwing in de meest zuidelijke punt van het plangebied en in de omgeving van het plangebied (Afbeelding 12). Rond 1990 verdwijnt de weg uit het plangebied en rond 2006 verschijnt bebouwing tegen de westelijke zijde van het plangebied (Afbeelding 13 en Afbeelding 14). De spoorverbinding naar de bedrijventerreinen en de weg door het plangebied zijn inmiddels verdwenen.

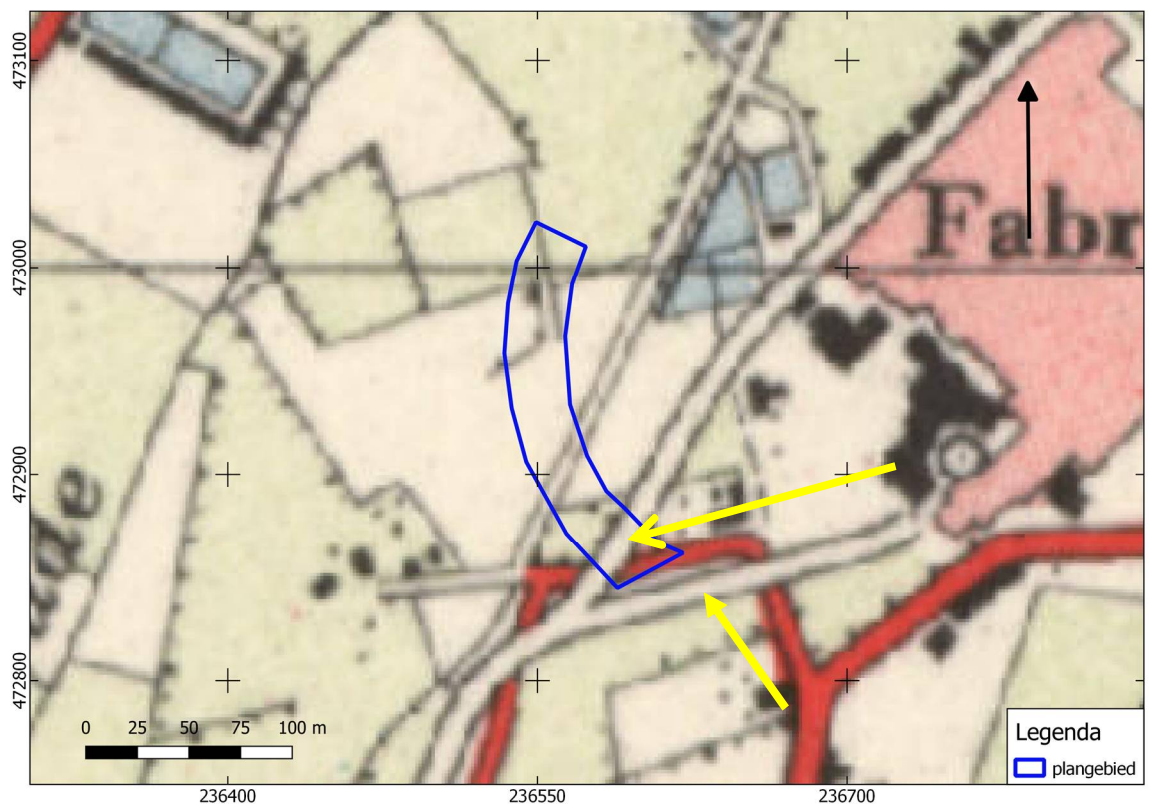

Afbeelding 9. Uitsnede uit de topografische kaart van 1900. Bron: topotijdreis.nl.

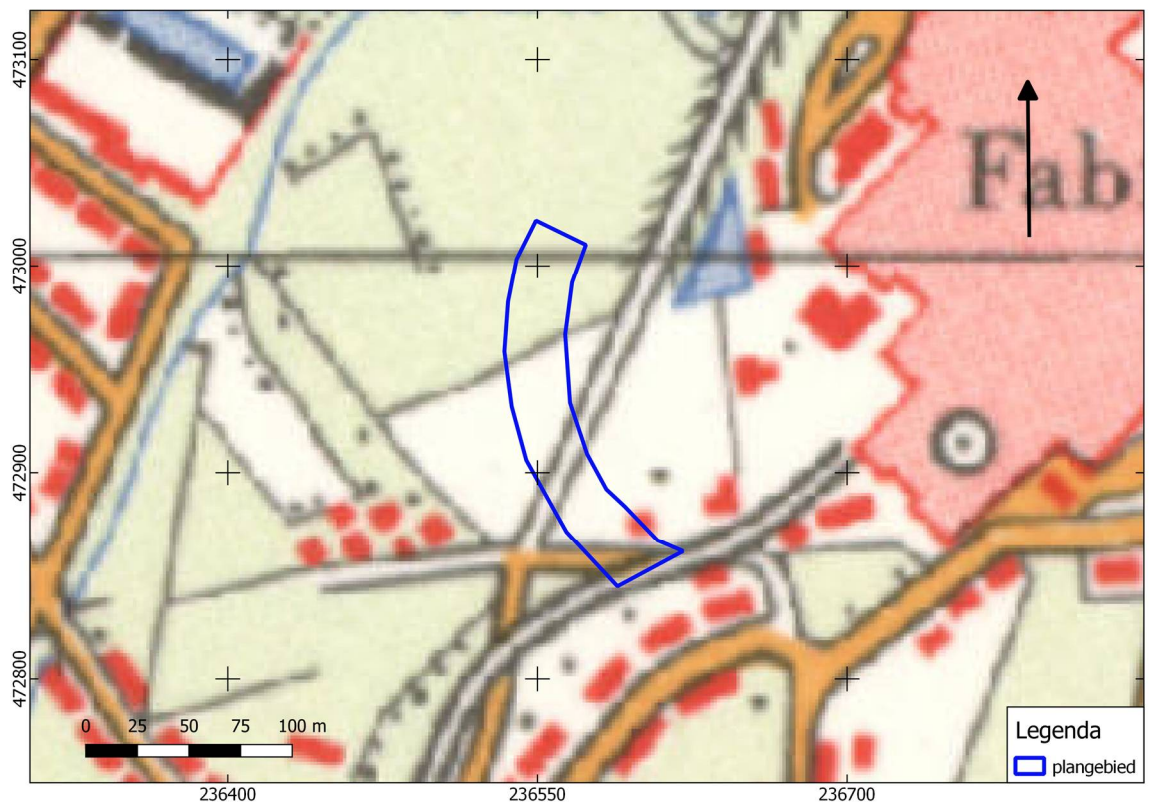
¹¹ Stationsweb.nl

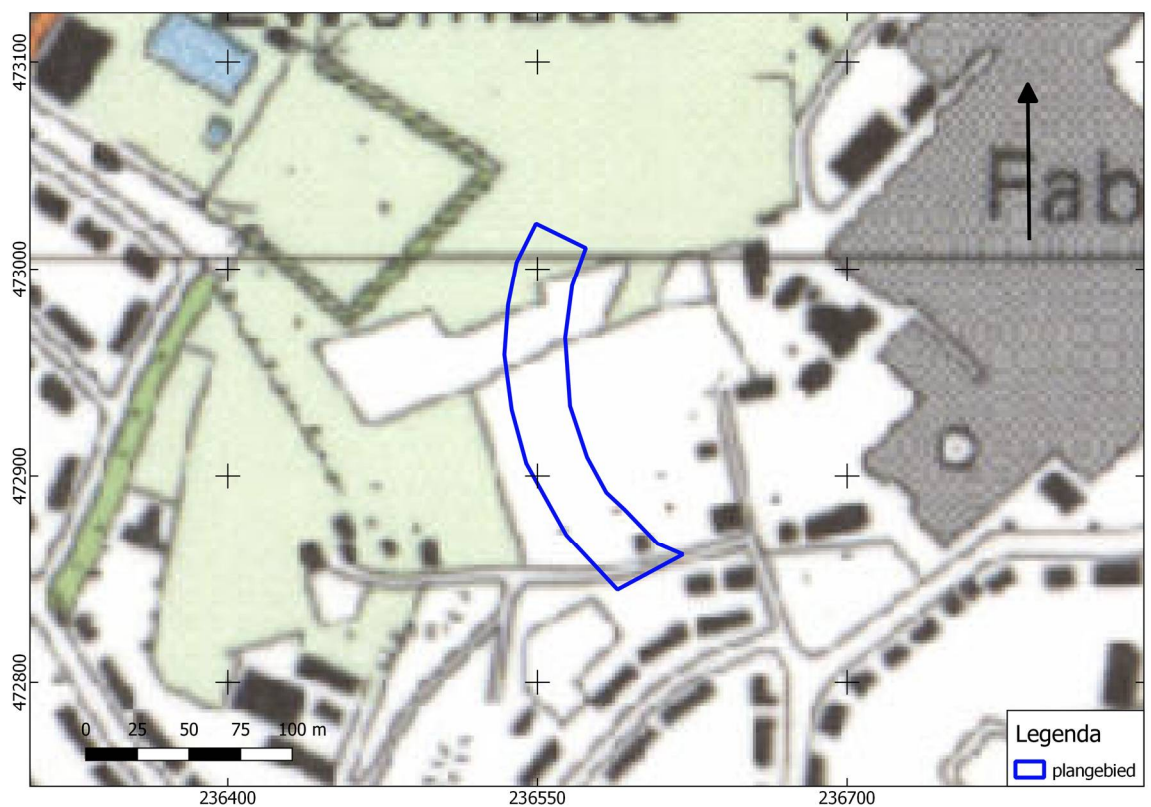
Afbeelding 10. Uitsnede uit de topografische kaart van 1912. Bron: topotijdreis.nl.

Afbeelding 11. Uitsnede uit de topografische kaart van 1955, De gele pijlen markeren een spoorverbinding. Bron: topotijdreis.nl.

Afbeelding 12. Uitsnede uit de topografische kaart van 1970. Bron: topotijdreis.nl.

Afbeelding 13. Uitsnede uit de topografische kaart van 1990. Bron: topotijdreis.nl.

Afbeelding 14. Uitsnede uit de topografische kaart van 2006. Bron: topotijdreis.nl.

CONCLUSIE EN VERWACHTINGSMODEL

3.1 CONCLUSIE

Op basis van de inventarisatie kan het volgende geconcludeerd worden.

Geomorfologisch en bodemkundig is het plangebied en haar omgeving niet gekarteerd. De bodemopbouw van een nabijgelegen archeologisch booronderzoek bestaat uit een verstoord pakket van 1,3 meter met daaronder 50 cm esgrond. Deze esgrond sluit scherp aan op de C-horizont. Op de kadastrale kaart van 1832 is te zien dat het plangebied op een akker ligt temidden van hooilanden. Het is aannemelijk dat het plangebied op een dekzandopduiking ligt waarop een plaggendeek is opgebracht. In de top van de dekzandopduiking is podzolvorming (vermoedelijk een veldpodzolbodem) te verwachten. In de omliggende terreinen is vanwege de overwegend nattere omliggende gronden een beekeerd- of gooreerdgrond te verwachten.

Op het AHN is te zien dat het plangebied op een plateau ligt met een depressie tegen de noordzijde en een hoger gelegen deel op ongeveer 300 ten zuidoosten ervan. Op de detailopname van de AHN is te zien dat het zuidelijke deel van het plangebied bijna een meter hoger ligt dan het noordelijke deel.

In en rondom het plangebied zijn meerdere bodemkundige en geologische boringen gezet. De bodemkundige boringen beschrijven dat de bovenste 35 tot 70 cm bestaan uit een Aa-horizont die gelijk aansluit op een C-horizont (zand). Bij de boring in het noorden van het plangebied is een veenpakketje te zien op 2 m -mv. De geologische boringen geven aan dat de eerste twee meter onder maaiveld bestaan uit matig fijn zand. Onder dit pakket ligt (kei)leem.

In de omgeving van het plangebied zijn archeologische resten uit de Middeleeuwen – Nieuwe Tijd bekend.

In historische tijden (vanaf circa 1832) werd het terrein omschreven als bouwland. Rond 1912 wordt tegen het noordwestelijke deel van het plangebied een spoorverbinding aangelegd. Dit betreft Spoorlijn Neede – Hellendoorn. Deze lijn was in gebruik voor personenvervoer van 1910 tot 1935. Een tak van deze spoorverbinding loopt onderlangs het plangebied naar de stoomblekerij.

3.2 VERWACHTINGSMODEL

Op basis van geomorfologische kenmerken geldt een hoge verwachting voor de periode Paleolithicum – Vroeg Neolithicum. Met name het zuidelijk deel van het plangebied ligt relatief hoog. In hoeverre dat aan de natuurlijke morfologie is toe te

schrijven of aan latere bodemingrepen (hier liep een spoorlijn) is niet bekend. Daarnaast ligt op ongeveer 130 m ten westen van het plangebied een oude beek. Dit maakt het plangebied geschikt voor jager-verzamelaars.

Voor de periode Midden-Neolithicum – Vroege Middeleeuwen geldt een middelhoge verwachting. De aanwezigheid van een kleine dekzandopduiking met daarop een plaggendek suggereert dat het plangebied voldoende ontwatering kende om akkerbouw mogelijk te maken. Het gebied is daarmee in principe geschikt voor vroege landbouwers. Echter, men gaf vaak de voorkeur aan wat grotere gebieden.

Voor de Nieuwe Tijd geldt een lage verwachting. Plaggendekken in Overijssel dateren meestal uit de Nieuwe Tijd. De ontginning tot bouwland kan (veel) ouder zijn, maar het is niet bekend of dat hier het geval is. Op historische topografische kaarten is in en rond het plangebied geen bebouwing aangegeven. Meestal blijft een locatie in dit deel van Nederland, vanaf ruwweg 1600 eenmaal bebouwd, ook in navolgende jaren doorlopend bebouwd.

In 1910 wordt door het plangebied een spoor aangelegd. Dit betreft de lijn Neede – Hellendoorn. Deze lijn is in 1935 opgeheven. In uit de jaren 70 van de vorige eeuw verschijnt een gebouw in de meest zuidelijke punt van het plangebied.

Eventuele nederzettingen uit de steentijd hebben een omvang van 50 – 200 m² (kleine variant) of 200 – 1000 m² (middelgrote variant). Nederzettingen uit de periode Bronstijd – middeleeuwen hebben meestal een omvang tussen 500 – 2000 m² (huisplaats) of meer dan 8000 m² (dorp).¹²

Deze resten liggen in de top van de natuurlijke ondergrond, mogelijk dicht onder het maaiveld onder een bouwvoor of eventuele ophogingslaag. De natuurlijke bodem wordt hier gevormd door dekzand waarin zich een podzol heeft ontwikkeld. Eventuele resten bestaan uit vuursteenstrooiingen (voornamelijk Neolithicum, in mindere mate Bronstijd en IJzertijd). Daarnaast kan (gefragmenteerd) aardewerk worden verwacht, evenals houtskool, verbrande huttenleem en natuursteen. Vanaf ongeveer de 17^e eeuw is ook baksteen te verwachten (rurale gebieden; in bewoningskernen al eerder). Deze vondstcategorieën bevinden zich aan of in het pleistocene zand, direct onder een bouwvoor. Daarnaast kunnen grondsporen worden verwacht. Het gaat daarbij overwegend om paalkuilen, greppels en afvalkuilen en dergelijke. Deze bevinden zich in de top van de pleistocene ondergrond en kunnen zich tot op grote diepte uitstrekken. Met name op de locaties waar rond 1955 een weg- en spoorverbinding is aangegeven is te verwachten met bodemverstoring.

3.3 ADVIES

Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek worden archeologische resten verwacht. We adviseren daarom vervolgonderzoek aan in de vorm van een verkennend booronderzoek. Hierbij worden verspreid over de toegankelijke delen van het plangebied circa acht grondboringen gezet. De boringen hebben tot doel het archeologische verwachtingsmodel te toetsen en zo nodig aan te vullen. Met dit booronderzoek wordt de bodemopbouw in kaart gebracht. Aangezien de daadwerkelijke bodemopbouw in het plangebied niet precies bekend is, vormt een verkennend booronderzoek de aangewezen onderzoeksmethode. Op basis van de resultaten van dit onderzoek kunnen kansrijke delen worden geselecteerd voor

¹² bron: Tol e.a., 2006.

Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase Steltloperstraat-
Watersnipstraat te Goor, gemeente Hof van Twente, Overijssel

eventueel vervolgonderzoek, terwijl delen met geen of weinig kansrijke delen van
vervolgonderzoek kunnen worden uitgesloten.

HOOFDSTUK 4 VELDONDERZOEK

4.1 BESCHRIJVING ONDERZOEKSMETHODIEK

Het veldonderzoek heeft tot doel om meer inzicht te verkrijgen in de fysische situatie in het plangebied. Het dient de in het plangebied aanwezige bodems, de mate van verstering en de aanwezigheid van potentiële archeologische niveaus in kaart te brengen. Aan de hand daarvan kan er voor het plangebied een gespecificeerd verwachtingsmodel worden opgesteld dat gedetailleerder en nauwkeuriger is dan een verwachtingsmodel dat louter gebaseerd is op bronnen en globalere bodem- en geomorfologische kaarten.

Het hele plangebied was toegankelijk voor archeologisch booronderzoek.

Voor aanvang van het veldonderzoek is een Plan van Aanpak (PvA) opgesteld¹³ en gedeponerd in Archis3. Het veldonderzoek bestond uit het zetten van zeven verkennende boringen. Verkennend booronderzoek is een snelle en kostenefficiënte onderzoeksmethode om de archeologische potentie van een plangebied in kaart te brengen. Aangezien de specifieke bodemopbouw in het plangebied niet bekend is, is verkennend onderzoek in dit stadium de meest geschikte onderzoeksmethode.

De boringen zijn uitgevoerd met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm. De boorkernen zijn visueel geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren.

De boringen zijn gemeten met GPS met een nauwkeurigheid van 3 m. Het bodemprofiel is beschreven volgens de norm NEN 5104 en ASB. De NAP-maaiveldhoogtes van de boringen zijn bepaald aan de hand van het AHN. De profielbeschrijvingen zijn opgenomen in bijlage 7. De boorpuntenkaart met de posities van de boringen is opgenomen in bijlage 6.

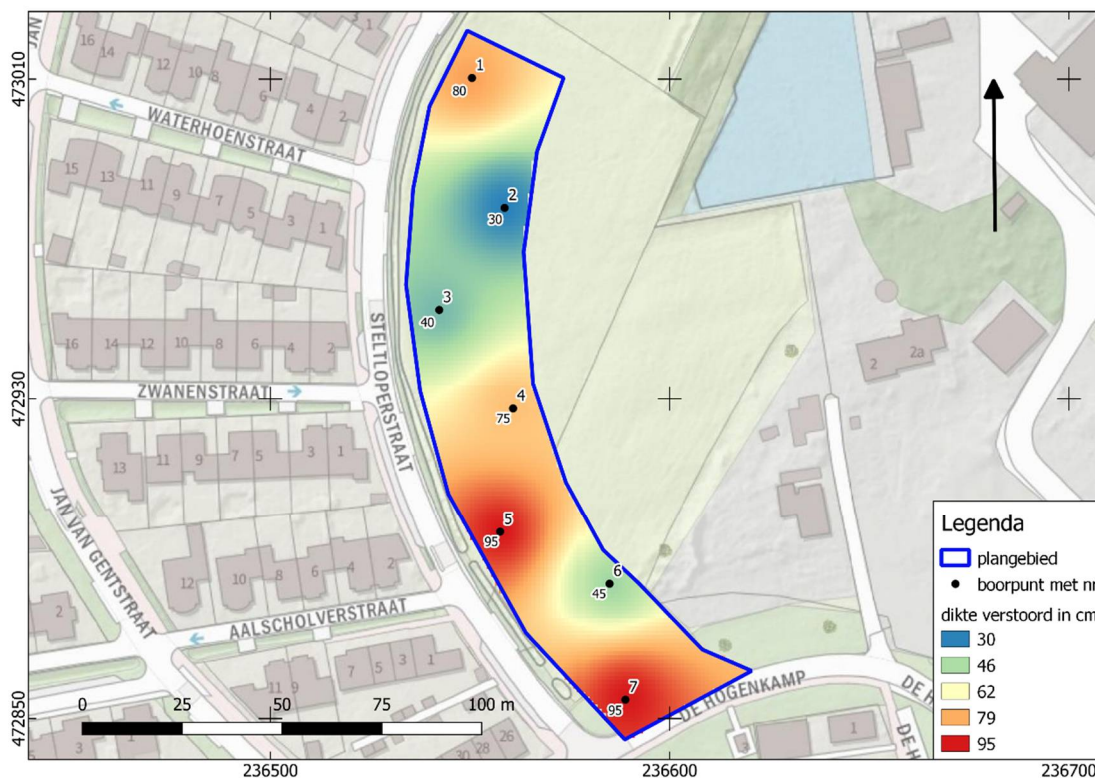
4.2 RESULTATEN: LITHOLOGIE, LITHOGENESE EN BODEMONTWIKKELING

Het typerende bodemprofiel bestaat uit een verstoord pakket met een gemiddelde dikte van 65 cm. Deze ligt meestal onscherp begrensd op een C-horizont (dekzand). De minimale versteringsdikte is 30 cm (boring 2); de maximale versteringsdikte is 95 cm (boring 5).

De samenstelling van het verstoorde pakket varieert. In het algemeen gaat het om

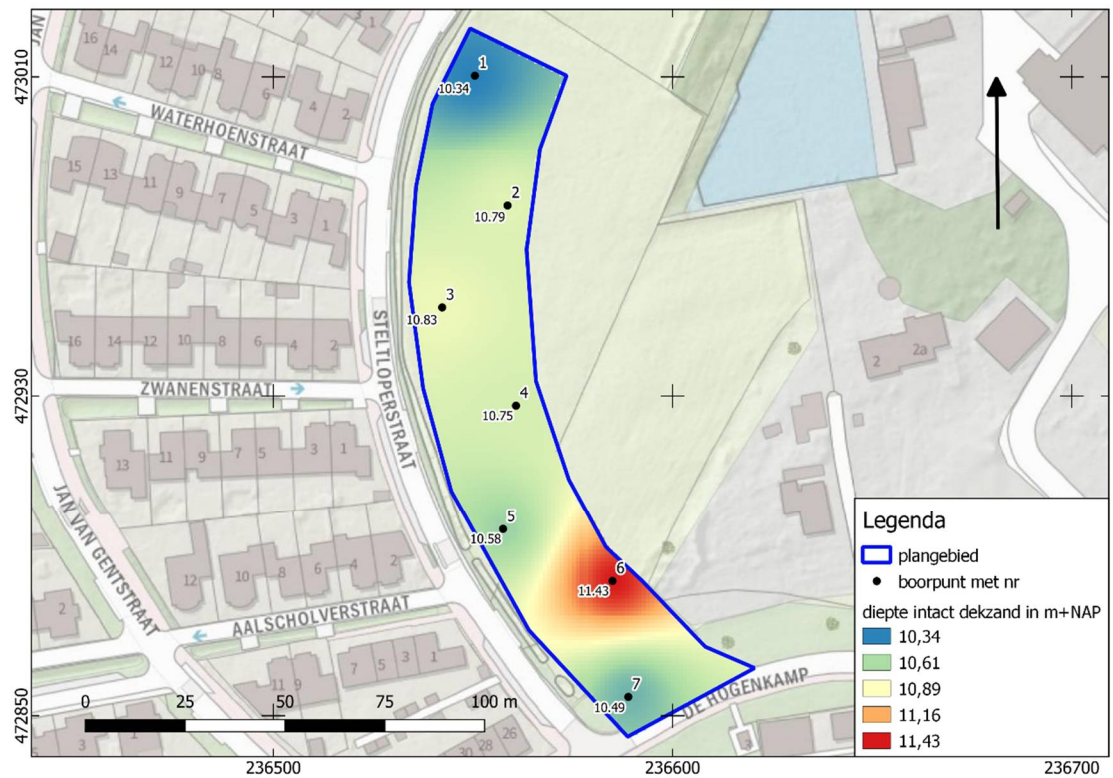
¹³ E. Brouwer, 2022

zeer fijn – matig fijn, zwak siltig zand. Dit zand is iets humeus en heeft een overwegend bruinigrijze kleur. Van origine betreft het wellicht een plaggendeek, maar typerende kenmerken daarvan zijn nergens aangetroffen. Op onderstaande afbeelding is de dikte van het verstoorde pakket in het plangebied in centimeters weergegeven.

Afbeelding 15. Dikte van het verstoorde pakket in centimeters (interpolatie)

De C-horizont ligt gemiddeld op een diepte van circa 0,46 m -mv (10,94 m -NAP). Er zijn geen sporen van podzolvorming aangetroffen. Het hoogste punt is aangetroffen in boring 6 (11,48 m +NAP); het laagste punt in boring 5 (10,58 m +NAP). De C-horizont bestaat overwegend uit zwak siltig, matig fijn zand. Dit zand is lichtgeel/grijs van kleur. Op onderstaande afbeelding is de diepte van de top van het intacte dekzand in het plangebied weergegeven in m+NAP.

Afbeelding 16. Diepte van de top van het intacte dekzand in m +NAP (interpolatie)

HOOFDSTUK 5 CONCLUSIE EN VERWACHTING

Er is sprake van een verstoord pakket met een gemiddelde dikte van circa 70 cm. Dit pakket sluit meestal onscherp aan op de C-Horizont. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Tevens is geen plaggendeek waargenomen, evenmin als sporen van bodemvorming.

HOOFDSTUK 6 SELECTIEADVIES

Op basis van het uitgevoerde booronderzoek is de kans klein dat het plangebied archeologische sporen bevat, afgezien van diepe grondsporen. Het archeologisch belang hiervan is laag. Om deze reden adviseren we geen vervolgonderzoek uit te voeren en het plangebied vrij te geven.

Dit advies is overgenomen door de gemeente Hof van Twente, hierin vertegenwoordigd door de archeologisch adviseur van de gemeente, de heer O. Satijn

Mochten bij graafwerkzaamheden onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen, dan geldt conform de Erfgoedwet (art. 5.10) een meldingsplicht. Dit kan bij Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (033 421 74 56) of via de website: www.cultureelerfgoed.nl/contact.

literatuur

- Berendsen, H.J.A., 2005 (1997). *Landschappelijk Nederland. De fysisch geografische regio's*. Assen.
- Berendsen, H.J.A., 2008. *De vorming van het land*. Assen.
- Borsboom, A.J. en J.W.H.P. Verhagen, 2012. KNA Leidraad Inventariserend Veldonderzoek. Deel: Proefsleuvenonderzoek (IVO-P). Gouda.
- Bosch, J.H.A., 2008. *Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1. Op basis van de Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 5.2. Deltares-rapport 2008-U-R0881/A*.
- Dalfsen, van J.W., 2011. *Goor, Wadi – Bentinckstraat / Korte Dijk Gemeente Hof van Twente (Ov.)*. Zuidhorn.
- Dresscher, S. en Bongers, J.M.G., 2009. *Goor, Bleekstraat (gemeente Hof van Twente, Ov.) Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek*. Zuidhorn.
- Exaltus, R., 2010. *Boven Regge, Goor, Gemeente Hof van Twente Inventariserend Veldonderzoek (IVO-O); Bureauonderzoek en verkennend booronderzoek*. Maastricht.
- Hessing, W.A.M., 2006. *Walhof te Goor, gemeente Hof van Twente*. Amersfoort.
- Mulder, E.F.J. de., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen.
- Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. *Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters*, Nederlands Normalisatie-instituut Delft.
- Tol, A.J., J.W.H.P. Verhagen en M. Verbruggen, 2012. *Leidraad inventariserend veldonderzoek; Deel: karterend booronderzoek v2*. SIKB
- Brouwer, E. , 2022. Plan van Aanpak ivo-verkennend Plangebied steltloperstraat, Goor, Hof van Twente. Almelo.

Archeologische databases/internetbronnen

ArchisIII
www.boorstaten.nl
www.topotijdreis.nl
www.hisgis.nl
www.grondwatertools.nl
www.kadastralekaart.com

Gebruikte kaarten

Historische kaarten vanaf 1890 tot en met 2015. Bron: www.topotijdreis.nl. Geraadpleegd op 5-7-2022 1

Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN2), nauwkeurigheid Z-waarde <= 5 cm. Bron: www.ahn.nl. Geraadpleegd op 5-7-2022 0

Kaart waarnemingen, AMK-terreinen en onderzoeksmeldingen. Bron: www.zoeken.cultureelerfgoed.nl. Geraadpleegd op 5-7-2022 0

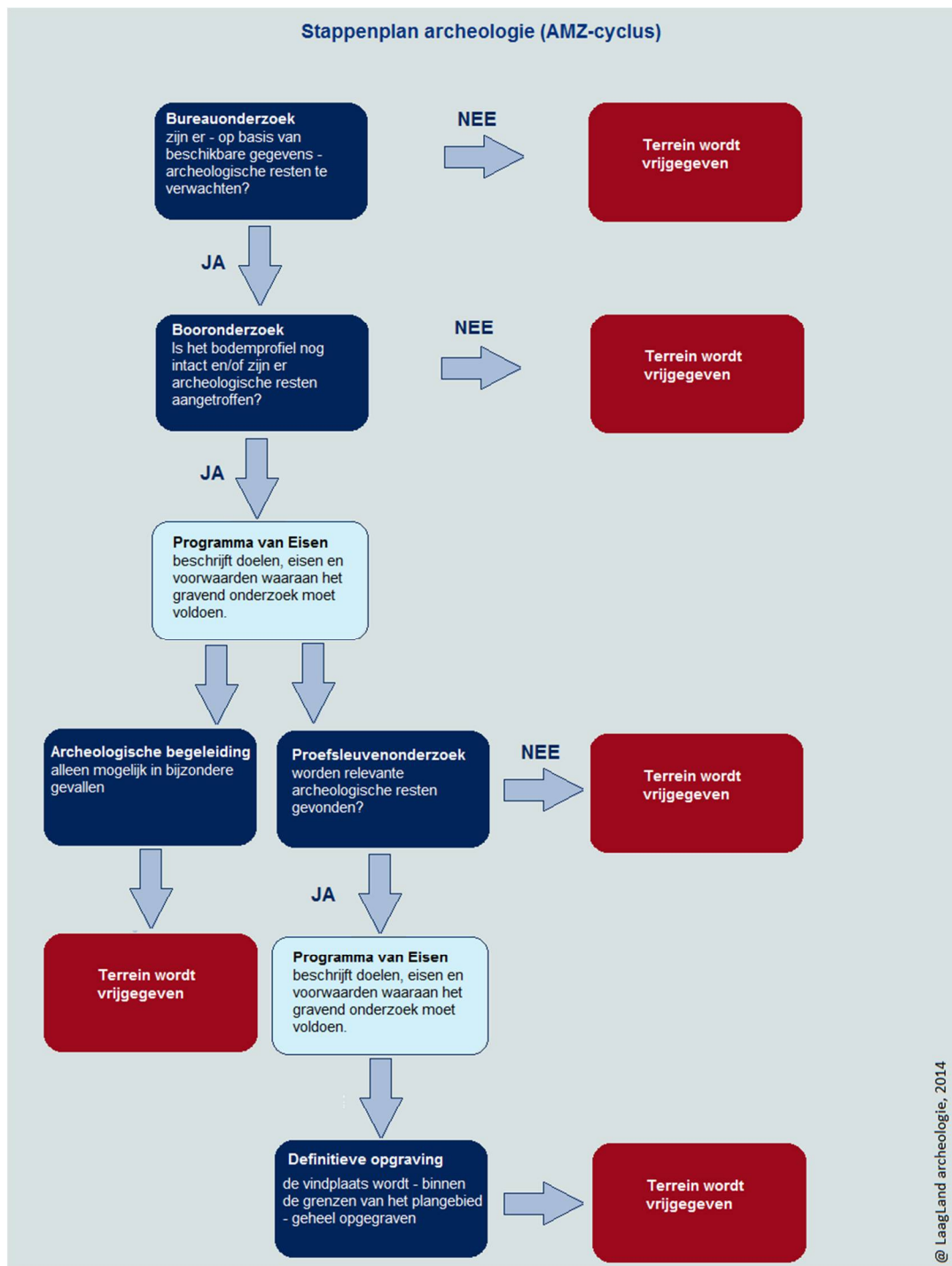
Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase Steltloperstraat-
Watersnipstraat te Goor, gemeente Hof van Twente, Overijssel

gemeentelijke archeologische verwachtingskaart. Bron: gemeente Hof van Twente.
Geraadpleegd op 5-7-2022 1

Topografische kaart, schaal 1:10.000. Bron: www.pdok.nl. Geraadpleegd op 5-7-2022 0

Topografische kaart, schaal 1:10.000. Bron: www.pdok.nl. Geraadpleegd op 13-4-2022

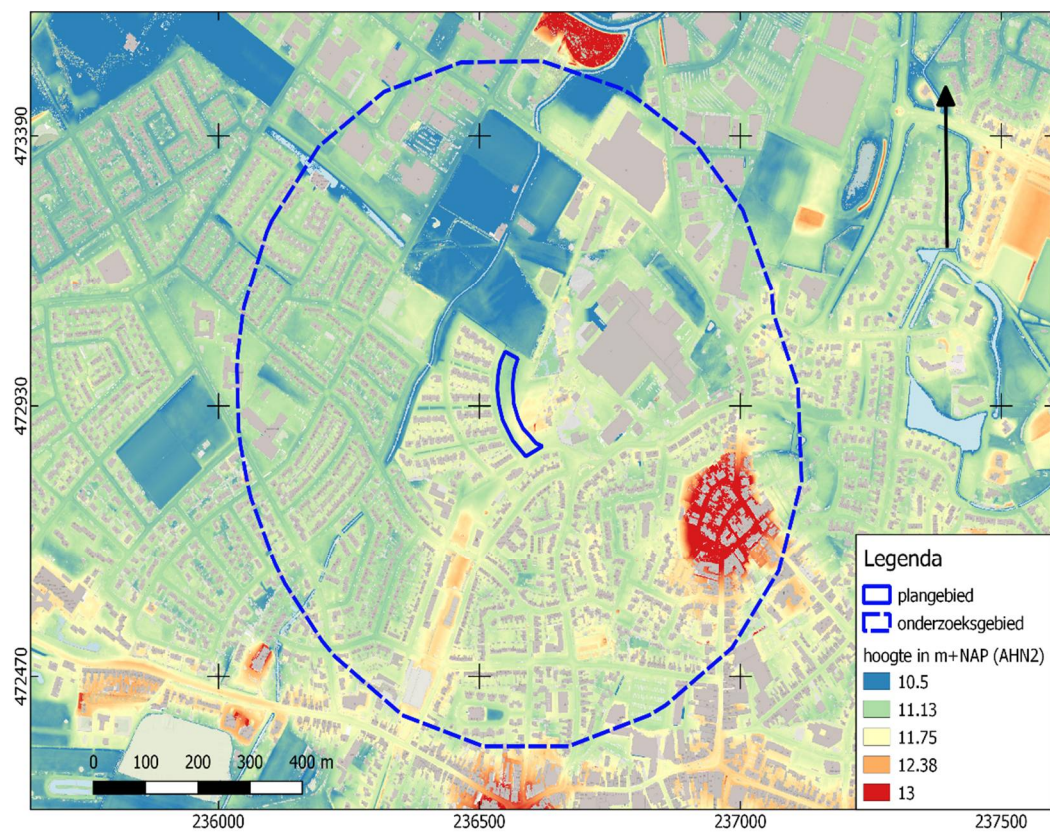
BIJLAGE 1 AMZ-CYCLUS

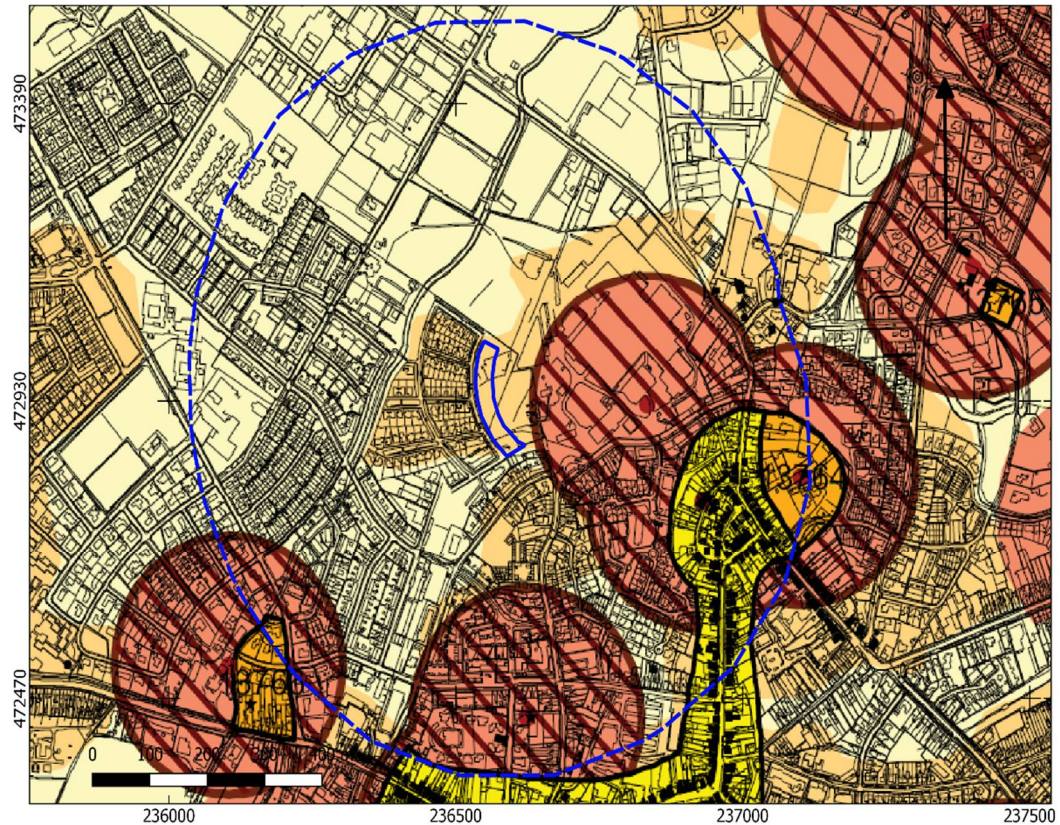
BIJLAGE 2 ARCHEOLOGISCHE PERIODEN

Archeologische perioden			Datering	
Nieuwe tijd	C		-1795	
	B		-1650	
	A		-1500	
Middeleeuwen	Laat		-1250	
	Vol		-1050	
	vroeg	Ottoons	-900	
		Karolingisch	-725	
		Merovingisch	-450	
Romeinse tijd	Laat		-270	
	Midden		-70 na Chr.	
	Vroeg		-15 voor Chr.	
Prehistorie	Ijzertijd	Laat		-250
		Midden		-500
		Vroeg		-800
	Bronstijd	Laat		-1100
		Midden		-1800
		Vroeg		-2000
	Neolithicum	Laat		-2850
		Midden		-4200
		Vroeg		-4900/5300
	Mesolithicum	Laat		-6450
		Midden		-8640
		Vroeg		-9700
	Paleolithicum	Jong		-35.000
		Midden		-250.000
		Oud		
© Laagland Archeologie, 2014				

BIJLAGE 3 ACTUEEL HOOGTEBESTAND NEDERLAND

BIJLAGE 4 GEMEENTELIJKE ARCHEOLOGISCHE VERWACHTINGSKAART

Archeologische verwachtings- en beleidsadvieskaart Gemeente Hof van Twente

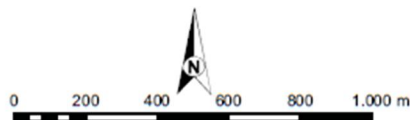
Bijlage 7

LEGENDA

<u>Rijksmonumenten</u>		<u>Beleidsadvies</u>
	beschermd monument (22)	Geen enkele bodemverstorende activiteiten toegestaan. Behoud in situ is uitgangspunt. Alle bodemverstorende activiteiten zijn vergunningsplichtig (aanvraag bij RCE)
<u>Overige AMK-terreinen</u>		
	zeer hoge waarde (13)	Streven naar behoud in situ. Indien niet mogelijk, dan dient archeologisch onderzoek plaats te vinden. Ingrenen met een oppervlakte kleiner dan 50 m² zijn vrijgesteld van onderzoek
	hoge waarde (38)	
	van waarde (5)	
<u>Archeologische verwachting</u>	<u>Beleidsadvies</u>	
	zeer hoge verwachting voor middeleeuwen en nieuwe tijd bij historische kern van Markelo	Bij ingrenen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte groter dan of gelijk aan 50 m² is archeologisch onderzoek noodzakelijk
	hoge verwachting	Bij ingrenen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte groter dan of gelijk aan 2500 m² is archeologisch onderzoek noodzakelijk
	hoge verwachting in zone om historisch element	Bij ingrenen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte groter dan of gelijk aan 2500 m² is archeologisch onderzoek noodzakelijk
	middelhoge verwachting	Bij ingrenen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte groter dan of gelijk aan 5000 m² is archeologisch onderzoek noodzakelijk
	lage verwachting	Bij ingrenen dieper dan 40 cm en met een oppervlakte groter dan of gelijk aan 10 hectare is archeologisch onderzoek noodzakelijk
<u>overig</u>		
★	archeologische vindplaats	
+	archeologische vindplaats met administratieve plaatsing	
■	verspreide bebouwing in 1832	
●	historische elementen	
---	gemeentegrens	
—	topografie (beekrecht: Topografische Dienst)	
	water	

Versie 1.3 - 07-05-2009

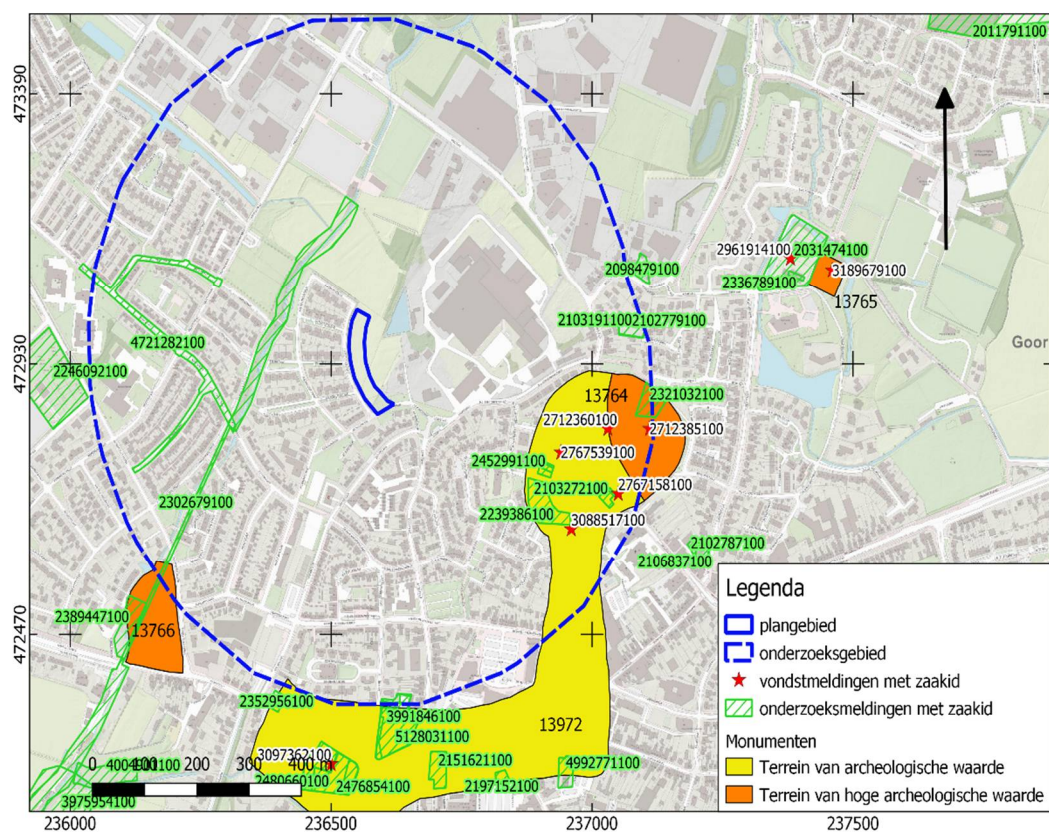
Project V-08.0417

Deze kaart is mede mogelijk gemaakt door een subsidie van provincie Overijssel

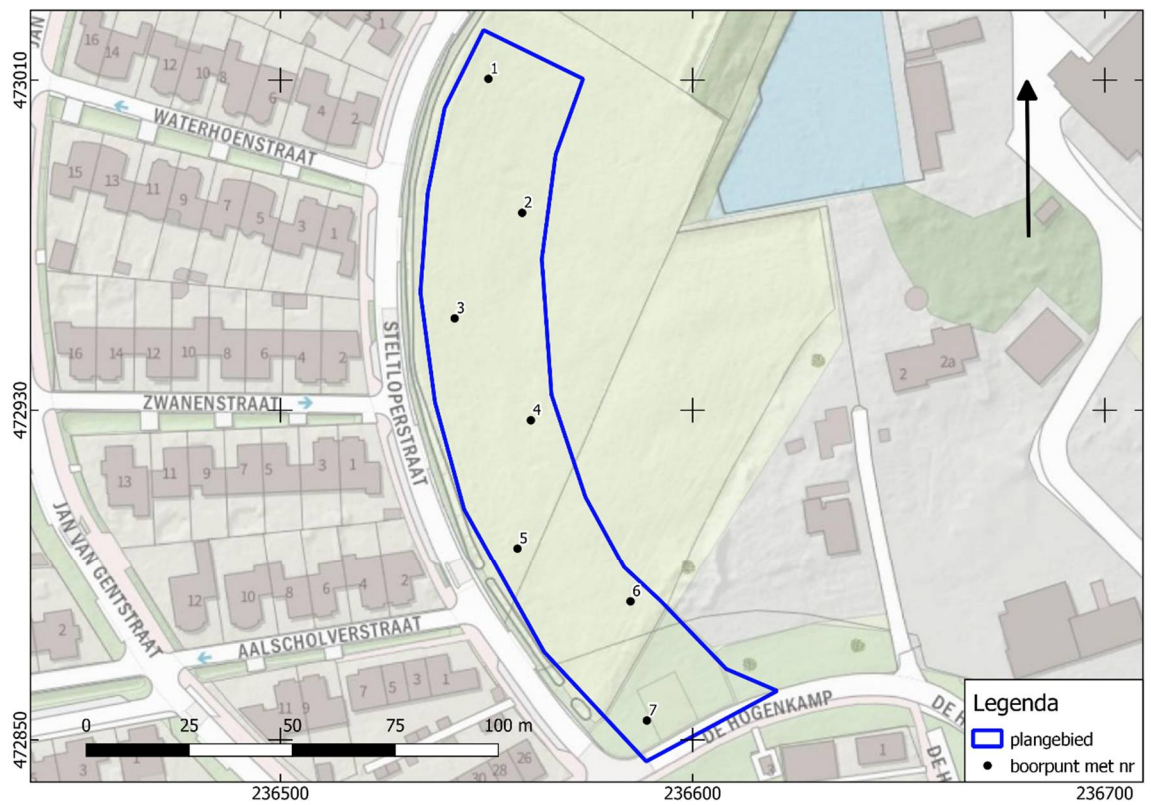

BAAC?

BIJLAGE 5 WAARNEMINGEN, AMK-TERREINEN EN ONDERZOEKSMELDINGEN

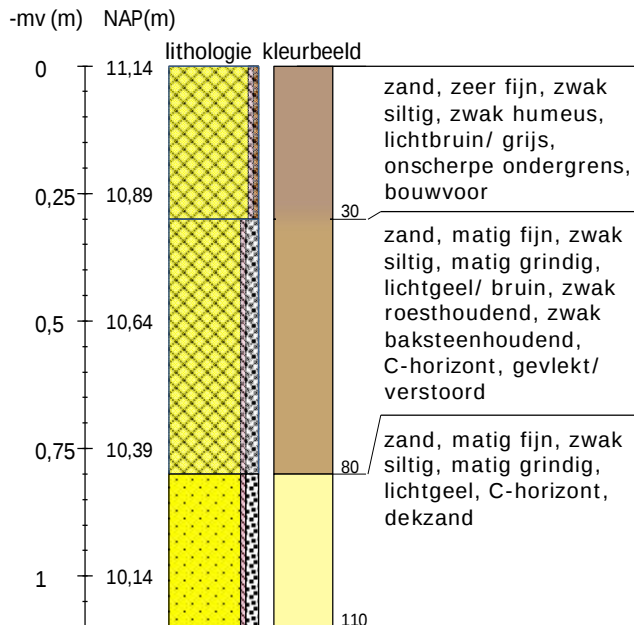
BIJLAGE 6 BOORPUNTENKAART VELDONDERZOEK

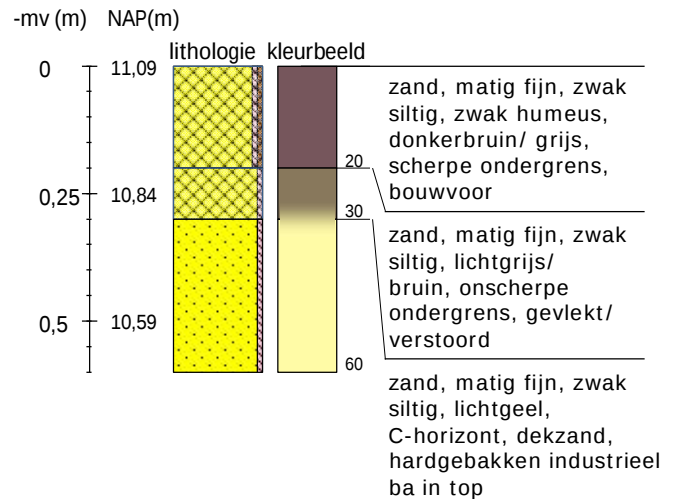
BIJLAGE 7 BOORSTATEN

VELDONDERZOEK

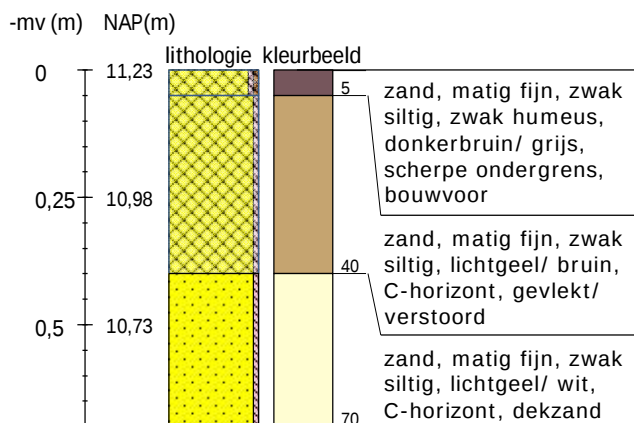
Boring 1 RD-coördinaten: 236550/473010

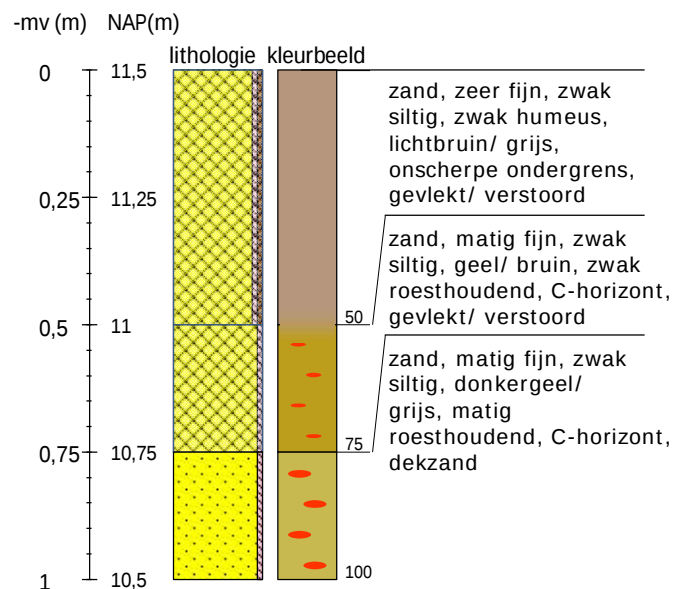
Boring 2 RD-coördinaten: 236559/472978

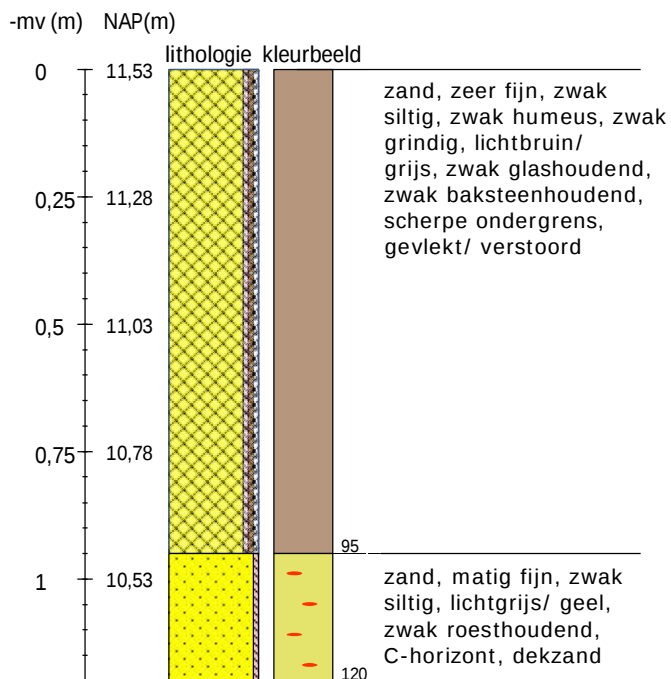
Boring 3 RD-coördinaten: 236542/472952

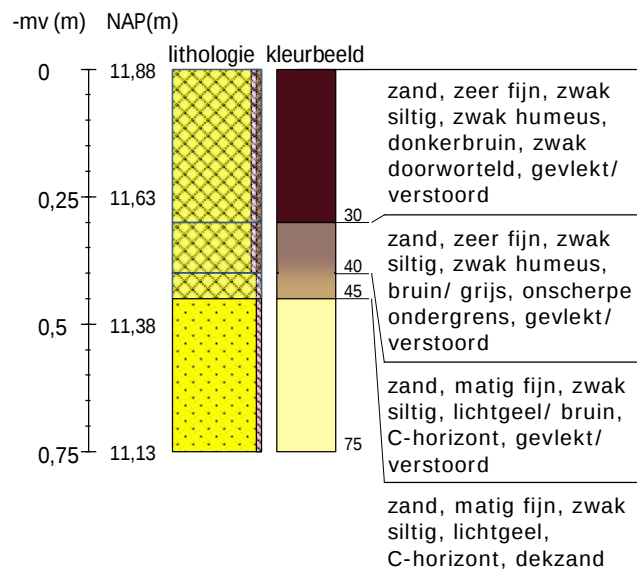
Boring 4 RD-coördinaten: 236561/472928

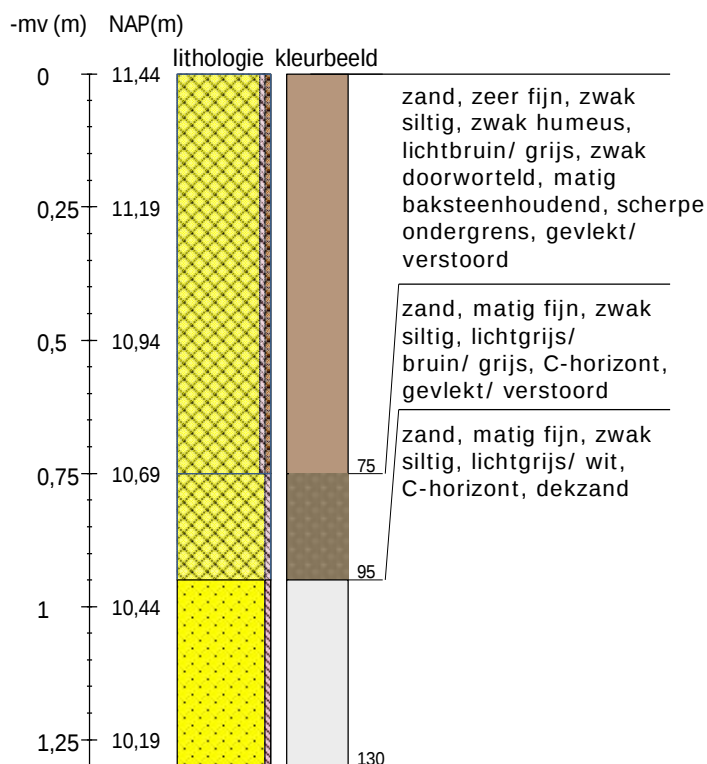
Boring 5 RD-coördinaten: 236558/472897

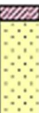
Boring 6 RD-coördinaten: 236585/472884

Boring 7 RD-coördinaten: 236589/472855

Legenda (conform NEN 5104, boorbeschrijvingsnorm van NITG-TNO en ASB)

Zand 	Veen 	Zandmediaan uiterst fijn < 105 µm zeer fijn 105 - < 150 µm matig fijn 150 - < 210 µm matig grof 210 - < 300 µm zeer grof 300 - < 420 µm uiterst grof 420 - < 2000 µm Zandsortering goed gesorteerd D60/D10 < 1,8 matig gesorteerd D60/D10 1,8 < 3 slecht gesorteerd D60/D10 > 3	Boortype Edelmanboor Ø 7 cm Edelmanboor Ø 10 cm Edelmanboor Ø 12 cm Edelmanboor Ø 15 cm Guts Ø 2 cm Guts Ø 3 cm Riverside boor Ø 7 cm
Klei 	Grind 	Inclusies/archeologische indicatoren (resten van planten, wortels, schelpen, wortels, hout, baksteen, puin, kolengruis, glas, aardewerk, houtskool, vuursteen, bot, fosfaat) weinig < 1% matig 1-10% veel > 10% Begrenzing onderliggende laag scherp overgangsgebied < 0,3 cm onscherp overgangsgebied 0,3 - < 3 cm diffuus overgangsgebied 3 cm - < 10 cm	Mechanische boor Ø 10 cm Mechanische boor Ø 12 cm Mechanische boor Ø 15 cm Mechanische boor Ø 20 cm
Leem 	Overige toevoegingen 	Kalkgehalte kalkloos geen opbruising, minder dan 0,5% CaCO ₃ kalkarm hoorbare opbruising, circa 0,5 - 1 à 2 % CaCO ₃ kalkrijk zichtbare opbruising, 1 à 2% CaCO ₃	Grondwaterstand GHG GWG GLG

Boorsten - www.boorsten.nl

BIJLAGE 8 VERKLARENDE

WOORDENLIJST

AMK-terreinen - De AMK (Archeologische Monumentenkaart) is een bestand van alle bekende, behoudenswaardige archeologische terreinen in Nederland. Op de kaart staan terreinen van archeologische, hoge archeologische en zeer hoge archeologische waarde (al dan niet wettelijk beschermd) aangegeven. De AMK wordt niet meer geactualiseerd.

ARCHIS3 - Archis3 (Archeologisch Informatiesysteem) is een databank waarin gegevens over archeologisch onderzoek, vindplaatsen en terreinen in Nederland zijn opgeslagen.

Bleek – een bleek (of bleekweide) is een grasveld dat vroeger door huishoudens gebruikt werd om linnen te bleken na het wassen ervan. In oude teksten is in 1520 voor het eerst sprake van een veld om was te bleken. De bleek als zodanig werd nog tot in de vorige eeuw gebruikt.

Bronstijd - In de Bronstijd (2.000 – 800 voor Chr.) werden voor het eerst voorwerpen van brons – een legering van koper en tin – gemaakt, hoewel vuursteen nog steeds breed toegepast werd. Aardewerk uit deze periode is meestal zeldzaam en van slechte kwaliteit ('hondebrokaardewerk'). Waarschijnlijk werden veel tradities en gebruiken uit het Neolithicum in deze periode voortgezet, waaronder aanvankelijk het gebruik overledenen in grafheuvels bij te zetten. Later, rond 1.200 voor Chr. werd begraving vervangen door crematies, die in urnenvelden en soms ook in oudere grafheuvels werden bijgezet.

Es – een es (enk, eng) is een areaal bouwland dat door meerdere grondgebruikers wordt gebruikt. Een es is ruimtelijk begrensd en als zodanig herkenbaar, maar de individuele percelen zijn niet gescheiden door duidelijk herkenbare grenzen.

Formatie van Boxtel – de Boxtel-afzettingen bestaan overwegend uit zand en in wat mindere mate uit leem. Deze afzettingen zijn vooral onder koude, periglaciale omstandigheden gevormd. Het betreft onder andere afzettingen die door de wind zijn afgezet (eolische afzettingen), niet-eolische afzettingen zoals löss, kleinschalige fluviale afzettingen, hellingafzettingen, en lacustiene afzettingen.

Formatie van Drenthe – de sedimenten van de Drentheformatie bestaan overwegend uit matig fijn tot uiterst grof grindhoudend zand, klei en leem. Deze sedimenten zijn gevormd door of nabij het landijs tijdens het Saalien.

IJzertijd - In de IJzertijd (800 – 12 voor Chr.) werden de eerste ijzeren voorwerpen gemaakt. IJzer was harder dan brons en ijzererts was veel breder beschikbaar dan de grondstoffen voor brons (koper en tin). Het winnen en smeden van ijzer vereiste echter veel kunde en kennis. Naast aardewerk worden vanaf deze periode soms resten van ijzeroventjes gevonden of afval dat is ontstaan bij ijzerwinning. Op de hogere zandgronden kwamen *celtic fields* (raatakkers) tot ontwikkeling. Dit waren akkercomplexen die zich soms tot over een groot gebied konden uitstrekken en gekenmerkt werden door relatief kleine akkertjes die omgeven werden door raatvormige wallen. Men woonde temidden van de akkers. Ten opzichte van de voorgaande en latere perioden werden vaak nattere gronden opgezocht. Vanaf de IJzertijd ook werden de zeekleigebieden in gebruik genomen.

Laagpakket van Wierden - (Boxtelformatie). Tot dit laagpakket worden de dekzanden gerekend. Dekzand is gedurende het laat-Weichselien – vroeg-Holoceen gevormd onder invloed van de wind

Middeleeuwen - De Middeleeuwen duurden van 450 – 1500 na Chr. Over de periode vlak na het definitieve vertrek van de Romeinen uit Nederland is weinig bekend. Tot op heden zijn relatief weinig vindplaatsen uit deze periode aangetroffen. Er zijn sterke vermoedens dat resten uit deze periode voor een belangrijk deel onder de huidige oude stads- en dorpskernen en oude akkercomplexen liggen. Vanaf ongeveer de 10^e eeuw ontstaat er weer enige stabiliteit en is sprake van een min of meer centraal gezag. De maatschappij raakt gefeodaliseerd. In deze periode werd een begin gemaakt met de ontginning van veen, heide en bos.

Neolithicum - Het Neolithicum (5.300 – 2.000 voor Chr.) wordt gekenmerkt door een overschakeling van jagen/verzamelen naar landbouw en veeteelt. De mens ging zich op een min of meer vaste locatie vestigen. Aanvankelijk werd daarnaast nog gejaagd en verzameld, maar meer en meer werd de mens agrariër. Doordat men zich op een locatie kon vestigen, namen de materiële bezittingen sterk toe. Men bouwde boerderijen en andere constructies en creëerde voorwerpen van aardewerk en geslepen steen. De bevolking kon groeien en de samenlevingen werden complexer. Uit deze periode zijn hunebedden en grafvelden/-heuvels bekend.

Paleolithicum - Gedurende het Paleolithicum (300.000 – 8.800 voor Chr.) is Nederland wel bezocht door de mens (*Homo Sapiens Sapiens* en *Homo Sapiens Neanderthalensis*) gedurende de warmere perioden. Sporen zijn echter schaars en vaak verstoord. De mens trok destijds als jager/verzamelaar rond in kleine groepen. Afhankelijk van het seizoen en aanwezige voedselbronnen werden steeds wisselende, tijdelijke kampementen bewoond.

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) – De RCE is een onderdeel van het ministerie van OCW. Het voert wet- en regelgeving uit, ontwikkelt kennis en geeft advies over rijksmonumenten, landschap & omgeving, archeologie en roerend erfgoed.

Saalien – een geologische periode in het Pleistoceen die duurde van 236 – 126 duizend jaar geleden. Het Saalien was de voorlaatste ijstijd (voorlaatste glaciaal). Gedurende deze periode kwam het landijs tot in Midden-Nederland.

Stuwwallen - de stuwwallen zijn in de loop van de voorlaatste ijstijd (Saalien, 238 – 126 duizend jaar geleden) gevormd. Gedurende deze ijstijd waren grote delen van Nederland bedekt met landijs. Het gewicht van het ijspakket, dat vele honderden meters dik kon zijn, perste oudere afzettingen onder het ijs weg. Aan de voor- en zijanten van gletsjertongen ontstonden hierdoor opgestuwde heuvels. De stuwwal kenmerkt zich door een patroon van min of meer evenwijdig lopende dagzomen, die soms door een overschuivingsvlak worden gescheiden.

Voorde – Een voorde (ook wel drecht, trecht of tricht genoemd) is een doorwaadbare plaats in een beek of rivier. Vaak werd een voorde verhard met stenen of keien, die door houten palen op hun plaats werden gehouden.

Weichselien – een geologische periode in het Pleistoceen die duurde van 116 – 11,7 duizend jaar geleden. Het Weichselien is de laatste ijstijd (glaciaal) die we in Nederland gehad hebben. Het landijs bereikte de Nederlandse grenzen niet, maar wel was de bodem van grote delen permanent bevroren (permafrost).